

Handleiding bij oefenteksten en toetsen

GROEP 6

Ontwikkeld door HCO en Expertisecentrum Nederlands

Een gezamenlijke uitgave van Bazalt, HCO en Expertisecentrum Nederlands

Uw educatieve partner

EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustratie, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, alinea, signaalwoord, gevolg, voorbeeld, samenvatting, tegenstelling, synoniem, enkelvoud, meervoud, hoofdpersoon, voorkennis, aanwijzing, soort tekst, overtuigen, verhalende tekst, personages, dialogen, hoofdgedachte, moraal.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

Oefentekst 1 *De hoed van Oom Nacho* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustratie**, de eerste en laatste zin.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1**, Dit doet me denken aan ...).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ...*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.

3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep ieder een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 1

1. *Waarom koopt Oom Nacho een nieuwe hoed? Weten jullie het nog? Dan kun je het goede antwoord meteen invullen. Als je het niet meer weet, moet je **zoekend lezen**. Dit is de eerste vraag, dus het zal wel ergens in het begin staan. ... Het staat in de tweede **aline**a. Nu weet je wat het goede antwoord is: Antwoord B!*
(Antwoord B: Omdat zijn oude hoed versleten was.)
2. *Waar duidt het woord 'maar' op in deze zin? 'Maar' is een **signaalwoord**, dat is een woord dat je een signaal (aanwijzing) geeft. Wat voor signaal geeft dit woord je? 'Maar' geeft eigenlijk altijd hetzelfde aan. Is dat een **gevolg**? Nee, dan gebruik je bijvoorbeeld 'want'. Een **voorbeeld** dan? Nee, dan zou je eerder 'bijvoorbeeld' zeggen. Zou het om een **samenvatting** kunnen gaan? Nee, dan zou er 'dus' staan of 'kortom'. 'Maar' betekent bijna altijd dat er een **tegenstelling** volgt.*
(Antwoord C: op een tegenstelling)
3. *Hoe vaak wordt de hoed van Oom Nacho teruggebracht? Misschien weet je het uit je hoofd. Maar anders moet je **zoekend lezen** in de tekst. Zien jullie waar het de eerste keer is? ... In **aline**a 3. De tweede keer is in **aline**a 4 en de derde keer in **aline**a 5. Tante Chola vond hem tussen het afval (**aline**a 3). De kinderen van Oom Chente haalden hem uit het water (**aline**a 4) en de mensen uit het dorp pakten de hoed af van de bedelaar (**aline**a 5). De hoed wordt dus in totaal drie keer teruggebracht.*
(Antwoord C: drie keer)
4. *Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? Lees de zinnen voor. De tweede zin begint met het woord 'daarom'. 'Daarom' is ook een **signaalwoord**, het geeft een signaal, een aanwijzing. Welke aanwijzing geeft het woord 'daarom' je? ... Bijvoorbeeld: Het regent, daarom blijf ik thuis. Wat zegt het woord 'daarom' je hier? ... Er volgt een gevolg. De regen is de oorzaak en 'daarom blijf ik thuis' is het gevolg. Welke van de antwoorden klopt hier dan? A en B zeker niet. C is het juiste antwoord. Als je 'daarom' ziet staan, weet je al bijna zeker dat daar een gevolg achter staat.*
(Antwoord C: In het eerste stukje staat een oorzaak, in het tweede stukje een gevolg.)
5. *Wat betekent 'uitbundig' in deze zin? Je zoekt dus eigenlijk een **synoniem** voor het woord 'uitbundig'. Ken je het woord? Dan kun je het antwoord meteen invullen. Als je het woord niet kent, dan kun je **strategie 3** proberen: **woorden leren uit een verhaal**. Lees de tekst ervoor nog eens. Wat gebeurt er precies in dit stukje? Tante Chola vindt de hoed die Oom Nacho had weggegooid en brengt hem naar hem terug. Oom Nacho bedankt haar uitbundig. Welke van de antwoorden zou kunnen? ... Bedankt Oom Nacho Tante Chola geër-*

gerd? Nee, hij vindt het misschien niet zo leuk dat ze zijn hoed terugbrengt, maar dat laat hij niet blijken. Bedankt hij haar buiten? Dat lijkt me een raar antwoord. Is hij dan beleefd? Ja, dat zou kunnen en antwoord D: 'uitgebreid' zou ook wel kunnen. Nu moet je dus kiezen tussen C en D. Als je dit woord niet kent, kun je er bijna niet achter komen. Je moet dan gokken. Dit is dus best een lastige vraag! Het goede antwoord is D.

(Antwoord D: uitgebreid)

6. Waar duidt het woord 'waardoor' op? Lees de twee zinnen voor. Het woordje 'waardoor' is ook weer een **signaalwoord**. Het geeft een signaal, een aanwijzing. Wat weet je als je het woord 'waardoor' ziet? ... Bijvoorbeeld: Het regende, waardoor ik niet kon fietsen. Wat komt er na 'waardoor'? ... Een gevolg. Laten we nu de antwoorden bekijken. Welke van de antwoorden past? C en D zijn zeker niet goed. Na 'waardoor' komt een gevolg, dus antwoord A is goed.

(Antwoord A: Dat er een gevolg komt.)

7. Wat past het best op plaats 1? Om daarachter te komen, vullen we alle antwoorden één voor één in. Lees de zin voor met de verschillende woorden. Liep de bedelaar verder 'omdat' hij werd tegengehouden door de mensen? Nee, dat kan niet. Ook 'want' en 'doordat' passen daarom niet op plek 1, deze woorden betekenen namelijk bijna hetzelfde als 'omdat'. Het juiste antwoord is dus 'totdat'.

(Antwoord A: totdat)

8. Welk antwoord geeft deze zin het beste weer? Lees de zin nog een keer. Buiten zichzelf van verbazing bedankte Oom Nacho de menigte mensen. Welk antwoord lijkt het meest op deze zin? Hij was zichzelf niet meer, zo verbaasd was hij. A valt dus al af en C ook, want 'buiten zichzelf' betekent niet 'in de buitenlucht'. Heel erg blij (antwoord D) was Oom Nacho ook niet, want hij wilde van die hoed af. Alleen B is dus mogelijk.

(Antwoord B: Oom Nacho was heel erg verbaasd en bedankte de groep mensen.)

9. Waar past deze zin het best? Zonder eerst alle antwoorden te bekijken, kunnen we uit de zin 'Maar hij dacht wel stilletjes: Waar bemoeit ze zich mee?' al afleiden dat het over een vrouw of een meisje gaat: Waar bemoeit **ze** zich mee. Het is **enkelvoud**, want er staat niet 'waar bemoeien ze zich mee'. Bespreek de antwoorden één voor één. Antwoord A gaat niet over een vrouw, antwoord B wel. Zou C kunnen? ... Nee, daar gaat het over kinderen, dat is **meervoud** en dat past dus niet. Bij D gaat het ook niet over een vrouw. Blijft over antwoord B. Kijk dus altijd goed welke informatie de vraag al geeft, dat kan je helpen bij het beantwoorden ervan.

(Antwoord B: Achter: ... haar uitbundig. (r. 15))

10. Wat weet je nu van Oom Nacho? Bij deze vraag moet je je proberen **in te leven** in de **hoofdpersoon**. Laten we de antwoorden eens bekijken. Hoe voelt Oom Nacho zich? Is hij blij? Nee, eigenlijk niet hè, want nu zit hij nog steeds met die versleten hoed. Heeft hij zijn zin doorgedreven? Dat al helemaal niet, hij heeft gedaan wat er van hem verwacht werd. Antwoord C zou wel kunnen, want hij wilde eigenlijk een nieuwe hoed maar dat durfde hij niet te zeggen. Voor de zekerheid kijken we nog even naar antwoord D. Is hij erg gehecht aan zijn oude hoed? Nee, want hij wilde hem wegdoen. Antwoord C is dus goed.

(Antwoord C: Hij heeft niet gedaan wat hij zelf het liefste wilde.)

11. Zoek de eerste zin. Voor welke van deze zinnen heb je geen **voorkennis** nodig? Welke zin staat op zichzelf en past dus het best op de eerste plaatst? Let op de woorden die je een **aanwijzing** geven (maar, want, namelijk) of die ergens naar **verwijzen** (hij, dat). Daaraan kun je een tweede, derde, vierde of vijfde zin herkennen! Probeer maar een verhaaltje te maken met deze zinnen, hoe zou dat dan worden?

(Antwoord D: De hoed van Oom Nacho is niet zomaar een hoed.)

12. Welke zin is waar? Lees de zinnen voor. In elke zin wordt iets gezegd over wie de hoed uit de sloot haalde en wie hem uit het afval haalde. Als je het niet meer weet, moet je **zoekend lezen**. In **alinea 3** staat dat Oom Chente en zijn kinderen de hoed uit het water haalden. Antwoord A en C vallen dus al af. Nu kunnen antwoord B en D nog goed zijn. Laten we kijken wat er staat over het afval. Lees alinea 2 voor. Tante Chola haalt hem dus bij het afval vandaan. Dat betekent dat antwoord B ook niet goed is, want daar staat dat een bedelaar hem bij het afval vandaan haalt. Die zinnen kloppen dus allemaal niet. Het goede antwoord moet dus D zijn.

(Antwoord D: Geen van bovenstaande zinnen is waar.)

13. Wat voor **soort tekst** is dit? Legt de schrijver iets uit of probeert hij je ergens van te **overtuigen**? Niet echt hè? Antwoord A en B vallen dus af. Geeft hij je dan ergens **informatie** over? Ook niet? Dan moet het wel een **verhaal** zijn. Waar herken je een verhaal aan? Aan de **personages** en de **dialogen** bijvoorbeeld. Ook herken je een verhaal als je vooral plezier beleeft aan het lezen en niet het gevoel hebt dat je bijvoorbeeld iets moet leren.

(Antwoord C: een verhalende tekst)

14. Wat is de **hoofdgedachte** van het verhaal? Dat woord kennen we, want dat is **strategie 6**. Wat is nou het belangrijkste in dit verhaal, of anders: wat is de **moraal** van het verhaal; wat kun je ervan leren? Laten we de antwoorden eens bekijken. Is de moraal dat een oude hoed beter is dan een nieuwe? Oom Nacho houdt zijn oude hoed, maar is dat dan beter? Nee hè? 'Je moet je oude spullen nooit weggooien': zou die het kunnen zijn? Wel een beetje een gekke moraal zou dat zijn, want je kunt toch niet alles bewaren? 'Als mensen iets aardigs voor je doen, moet je ze altijd hartelijk bedanken'. Klopt dat? Ja, dat klopt wel hè? Maar het is ook belangrijk dat je eerlijk bent. Is Oom Nacho eerlijk? Nee hè? 'Als je niet zegt wat je wilt, zal ook niemand dat weten' is de hoofdgedachte van deze tekst. Denken jullie ook niet dat de dorpelingen het hartstikke leuk hadden gevonden als Oom Nacho had gezegd: 'Tijd voor een nieuwe hoed!'?

(Antwoord A: Als je niet zegt wat je wilt, zal ook niemand dat weten.)

15. Zoek de eerste zin. Lees de zinnen voor. Voor welke van deze zinnen heb je geen **voorkennis** nodig? Welke zin staat op zichzelf en past dus het best op de eerste plaatst? Let op de woorden die je een **aanwijzing** geven (maar, want, namelijk) of die ergens naar **verwijzen** (hij, dat). Daaraan kun je een tweede, derde, vierde of vijfde zin herkennen! Probeer maar een verhaaltje te maken met deze zinnen, hoe zou dat dan worden?

(Antwoord D: Sommige mensen dragen bijna altijd een hoed.)

Antwoorden

1. B
2. C
3. C
4. C
5. D
6. A
7. A
8. B
9. B
10. C
11. D
12. D
13. C
14. A
15. D

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, tussenkopje, illustratie, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, voorkennis activeren, teruglezen, verwijswoord, strikvraag, paragraaf, alinea, inspringen, witregel.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

Oefentekst 2 *Zuidpool en Noordpool* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **tussenkopjes** en de **illustratie**.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). En misschien weet je al wat over het onderwerp (**strategie 1, Voorkennis activeren**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ....*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.

3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep ieder een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 2

1. *Wat past het best op plaats 1? Om daarachter te komen, moet je de zin helemaal lezen en dan goed nadenken (Strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?). In de zin staat iets wat je kan helpen. Wie ziet het? .... Er staat waar Antarctica ligt, namelijk in het zuiden. En waar is het zuiden als je op een kaart of een wereldbol kijkt? Gebruik nu je eigen **voorkennis** over het onderwerp (Strategie 1, Voorkennis activeren: Dit doet me denken aan ...). Juist, onderaan. Staat dat antwoord ertussen? Ja, het is antwoord B.*
(Antwoord B: onderaan)
2. *Waar verwijst het woord 'er' naar? Om te weten te komen waar een woord naar **verwijst** moet je meestal een stukje **teruglezen**. Lees de zin ervóór. Staat het daar? Nee, daar staat ook het woordje 'er'. We moeten dus nog verder terug. In de zin dáárvoor staat iets over Antarctica. Staat dat bij de antwoorden? Ja, het is dus antwoord A. Je ziet dus dat je soms wel een paar regels terug moet lezen bij zo'n **verwijswoord**.*
(Antwoord A: Antarctica)
3. *Wanneer is het gemiddeld min 28 graden Celsius op Antarctica? Nu moeten we even **zoekend lezen** in de tekst. Getallen kun je meestal wel snel vinden in een tekst. Waar zie je ergens 28 graden Celsius staan? ... In regel 17. Er staat: De gemiddelde temperatuur in januari, midden in de zomer, is -28 graden Celsius. Het antwoord is dus: in de zomer. Laat je niet van de wijs brengen door het woord januari dat erbij staat. Want op Antarctica is het in januari geen winter, zoals bij ons, maar zomer.*
(Antwoord D: in de zomer)
4. *Met welke bedoeling gebruikt de schrijver 'maar liefst' in de zin? Lees regel 18 en 19 ("In de.... graden worden"). Wat bedoelt de schrijver hier met 'maar liefst'? Vindt hij -89 graden wel of juist niet koud? 'Maar liefst' wordt als versterking gebruikt. Hij wil aangeven dat het niet een beetje koud is, maar zelfs heel erg koud. Welke van de antwoorden is dus goed? Antwoord C! Wie kan een zin bedenken met 'maar liefst'? ...*
(Antwoord C: hij -89°C heel erg koud vindt.)
5. *Zoek de eerste zin. Je kijkt bij de antwoorden welke zin je meteen goed kunt begrijpen. Dat is een geschikte eerste zin. Want als je begint te lezen, dan wil je weten om wie of wat het gaat. We gaan de zinnen een voor een bekijken. Antwoord A begint met het **verwijswoord** 'deze', dat is dus geen goede eerste zin. In antwoord B staat het woordje 'daar' en antwoord D begint met het woordje 'er'. Dat zijn allemaal verwijswoorden die verwijzen naar zinnen die ervoor moeten staan. Antwoord C begint met 'maar' wat*

betekent dat daar ook een zin vóór hoort te staan. Alleen antwoord E kun je lezen zonder andere informatie. Dat is dus de beste beginzin.

(Antwoord E: Op Antarctica kan het -89°C worden.)

6. Wat bedoelt de schrijver met deze zin? Wat wil hij hiermee aangeven? Lees de zin voor. Denk na; wat staat er eigenlijk? (**Strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Welke antwoord past hierbij? A en B zijn zeker fout. En C is vast ook fout, want in de zin staat niets over het werk van de onderzoekers. Antwoord D klopt wel: als een beker kokend water meteen bevroest, is het daar wel heel koud. De schrijver geeft hier dus een voorbeeld om te laten zien hoe koud het is.

(Antwoord D: hoe koud het is op Antarctica.)

7. Waarvoor gebruiken de onderzoekers soms hun ijskast? Dit is een beetje een **strikvraag**. Ik ben benieuwd wie van jullie er in getrapt is. Wie heeft antwoord A gekozen? Dan heb je niet goed gelezen. Er staat in regel 21 en 22: Soms moeten de onderzoekers de koelkast gebruiken om hun proefmonsters warm te houden! Het goede antwoord is dus B.

(Antwoord B: Om hun proefmonsters warm te houden.)

8. Wat past het best op plaats 2? 'Ze kunnen niet ...' Geen idee wat je daar in moet vullen? Welke strategie kun je nu gebruiken? ... Juist, **strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?** Denk goed na, Er staat: 'maar gebruiken hun korte vleugels als zwemvliezen.' Over welke lichaamsdelen gaat het? .... Over vleugels. Wat doe je meestal met vleugels? Inderdaad: vliegen!

(Antwoord C: vliegen)

9. Waar gebruiken de pinguïns hun vleugels dan wel voor? Ze vliegen er niet mee, hebben we net gelezen. Ook dit antwoord staat in de tekst. Naar welk stukje tekst ga je dan meteen?...Juist, naar de derde **paragraaf** met het **tussenkopje** 'Pinguïns op Antarctica'. Lees regel 25 en 26. Hier staat dat ze hun korte vleugels gebruiken als zwemvliezen, dus om te zwemmen. Wat is het verschil tussen een **alineea** en een paragraaf? Bij een alineea wordt **ingesprongen** of je ziet een **witregel**. Paragrafen hebben vaak een titel, we noemen dat een tussenkopje. Soms zijn paragrafen ook genummerd. Bij deze tekst niet.

(Antwoord A: Om te zwemmen.)

10. Waar past deze zin het beste achter? Om hier achter te komen moeten we een paar regels opnieuw lezen en proberen de zin erachter te plakken. Het gaat over pinguïns, dus in welke **paragraaf** zou deze zin dan moeten komen? ... In de derde paragraaf, want die gaat over pinguïns. In de eerste twee paragrafen (Antwoord A en B) gaat het helemaal niet over pinguïns, dus die antwoorden zijn zeker niet goed. Antwoord C verwijst naar regel 28, dat is in de paragraaf over de pinguïns. Antwoord D (regel 33) staat ook in die paragraaf. Waar past de zin nu het beste achter? Achter regel 33 niet zo goed, dat klinkt niet logisch. Achter antwoord C: '... te komen' past de zin wel, want daarna wordt uitgelegd waarom de pinguïns zo goed tegen de kou kunnen.

(Antwoord C: Achter:....te komen (r. 28))

11. In welk deel van de tekst staat hoe dik het ijs op Antarctica is? Om hierachter te komen ga je **zoekend lezen**. Dat betekent dat je snel over de tekst heen gaat om te kijken of je ergens kunt vinden hoe dik het ijs is. Je hoeft dan niet de tekst van voren af aan te lezen, maar je gaat gewoon op zoek naar een woord als 'dik' of 'meter' of naar een getal. Ik zie het al staan. In de eerste paragraaf staat '... is bedekt met een laag ijs die op sommige plaatsen 1500 meter dik is en soms nog dikker'. Het staat dus in de **paragraaf** met het **tussenkopje** 'Wat is Antarctica'.

(Antwoord A: in paragraaf 1)

12. Waar verwijst het woordje 'dat' naar? 'Dat' is een **verwijswoord**. Om te kunnen weten waar 'dat' naar verwijst moet je kijken in de tekst vóór dat woord. Meestal hoeft je niet ver terug in de tekst. De verwijzing staat in het tweede deel van de zin, na de komma. Het ligt voor de hand dat je het antwoord dan in de eerste helft van de zin moet zoeken, voor de komma. De vraag is: Wat maakt de ijsbeer tot een goede zwemmer? Mogelijkheid B en D vallen af, want van een speklag en een witte vacht ga je niet beter zwemmen. Ga je beter zwemmen door je tenen, of door de vliezen tussen de tenen? ... Ja, met vliezen gaat het beter, denk maar aan een eend. Dus het goede antwoord is A.

(Antwoord A: naar de vliezen tussen de tenen)

13. Wat is niet waar volgens de tekst? Als je de tekst goed gelezen hebt dan weet je misschien het antwoord al. Anders moet je **zoekend lezen**. We bekijken de antwoorden. A. Waar wordt het kouder? Op Antarctica of op Arctica? ... Je kunt vinden dat het op Antarctica -89°C kan worden (paragraaf 2) en op Arctica -40°C (paragraaf 4). Dus antwoord A is goed. B is ook goed, dat staat in paragraaf 2. Antwoord C is het tegenovergestelde van antwoord A. Als A waar is, is C dus niet waar. Antwoord C is dus goed. We kijken voor de zekerheid nog even naar antwoord D. Dat is ook waar, want dat staat in paragraaf 3. Antwoord C is dus het enige antwoord dat niet waar is.

(Antwoord C: Op Arctica kan het kouder worden dan op Antarctica.)

14. Wat past het best op plaats 3? Dit is een moeilijke vraag. Het antwoord zou je uit de tekst moeten kunnen halen. Om het goede antwoord te geven moet je lezen wat er in de tekst staat. Lees de zin die voor de zin met het ontbrekende woord staat nog maar eens ... Bekijk nu de antwoorden nogmaals. Wat is een ander woord voor het opwarmen van de aarde? Hier moet je misschien **strategie 1** voor gebruiken (**Voorkennis activeren: Dit doet me denken aan ...**). Heb je hier wel eens iets over gehoord op school, of op tv?

(Antwoord B: broeikaseffect)

15. Zoek de eerste zin. Je ziet hier een kort verhaaltje, maar alle zinnen staan door elkaar. Kan jij zien wat de eerste zin is? Laten we de zinnen eens bekijken. Je kijkt welke zin je meteen goed kunt begrijpen, dat is een goede beginzin. Bij zin A en E weet je nog niet wie 'ze' zijn. Bij zin C weet je niet wat voor vrouwtje het is. Dan blijven over antwoord B en D. Antwoord B zou kunnen maar er staat 'de beren'. In antwoord D staat 'ijsberen'. Dat is duidelijker. Die zin is ook meteen goed te begrijpen, zonder dat je andere zinnen nodig hebt. Dat is dus een betere beginzin dan zin B. Wie kan alle zinnen in de juiste volgorde zetten zodat het een logisch verhaaltje wordt?

(Antwoord D: IJsberen leven op de Noordpool en nergens anders.)

Antwoorden

1. B
2. A
3. D
4. C
5. E
6. D
7. B
8. C
9. A
10. C
11. A
12. A
13. C
14. B
15. D

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustratie, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, voorkennis gebruiken, tegenovergesteld, gevolg, voorbeelden, beginzin, aanwijzing, verwijzen naar, alinea, verband (tussen zinnen), verklaring, tegenstelling, verduidelijken, synoniem, soort tekst, verhalende tekst, informatieve tekst, instructieve tekst, betoog, overtuigen, hoofdgedachte.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

Oefentekst 3 *Reuzendrollen* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustratie**, de eerste en de laatste zin.*

*Na 1 minuut zegt u: Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1**, Voorkennis activeren).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ...*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.

3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 3

1. *Wat past het best op plaats 1? Lees de zin voor. Welk lichaamsdeel van de olifant is uitgegroeid tot een slurf? Hier kun je je eigen **voorkennis gebruiken** (strategie 1). Is dat de mond? Nee, een olifant heeft onder zijn slurf een mond zitten. Is het dan de kin? Nee, want ook die zit onder de mond en de slurf zit boven de mond. Een slurf die is uitgegroeid tot een slurf zou raar zijn, dus de neus blijft over. En inderdaad: als je het plaatje goed bekijkt zie je dat de slurf van de olifant op de plek zit waar de meeste andere dieren en mensen een neus hebben.*
(Antwoord C: neus)
2. *Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? Lees de zinnen voor. A: Zijn de twee zinnen **tegenovergesteld** aan elkaar? B: Betekenen de twee zinnen hetzelfde? C: Is de ene zin een **gevolg** van de andere? Of D: Geeft de tweede zin **voorbeelden** van de eerste zin? Wat denken jullie? In de zin wordt uitgelegd waarvoor de olifant zijn slurf allemaal kan gebruiken. Er worden dus voorbeelden gegeven.*
(Antwoord D: In zin 2 staan voorbeelden bij zin 1.)
3. *Zoek de eerste zin. Wat je hier ziet, is een kort verhaaltje, maar alle zinnen staan door elkaar. Wat is een goede **beginzin**? Welke zin kun je meteen goed begrijpen? Welke zin staat op zichzelf en past dus het best op de eerste plaats? Let op de woorden die je een **aanwijzing** geven (maar, ook, die) of die ergens naar **verwijzen** (hij). Daaraan kun je een tweede, derde, vierde of vijfde zin herkennen! Antwoord A, D en E zijn duidelijk geen goede eerste zinnen. Dan blijven over B en C. Welke van die twee is het beste antwoord? ... B is beter dan C, want die zin begint met 'een olifant', zodat je meteen weet waar het verhaaltje over gaat.*
(Antwoord B: Een olifant loopt op zijn tenen.)
4. *Wat past het best op plaats 2? **Strategie 3** kan ons helpen. Die gebruik je als je een onbekend woord tegenkomt. In dit geval mist er een woord. Maar we kunnen erachter komen welk woord dat is door een stukje terug te lezen of verder te lezen. Hier begint net een nieuwe **alineea**, dus daarvoor staat er vast niets over. We lezen dus het stukje erna. Lees de zinnen na de zin met de lege plek. Wat eet een olifant allemaal? Welk antwoord past het best bij dit stukje? A: Is een olifant een vleeseter? Nee, dat staat niet in de tekst. B: Is hij een alleseter? Nee, ook dat staat er niet. C: Ja, er staat wel dat hij planten eet. Dus dat is waarschijnlijk het goede antwoord. We bekijken voor de zekerheid antwoord D nog even: viseter. Nee, dat staat er ook niet. Het goede antwoord is dus C.*
(Antwoord C: planteneter)

5. Wat gebeurt er als een olifant overrijpe vruchten eet? Als je het niet meer weet, moet je **zoekend lezen**. Waar staat er iets over? ... In de tweede **alinea**. Lees regel 13 t/m 16: "Olifantenverzorgers in ... de alcohol." Wat staat hier eigenlijk? Je kunt hier misschien je **voorkennis gebruiken (strategie 1)**. Misschien weet je dat alcohol ontstaat als je rijpe vruchten laat gisten. En je weet misschien ook wat er kan gebeuren als je alcohol drinkt. ... Je kunt dronken worden. Welk antwoord zou dan goed zijn? Antwoord B.
- (Antwoord B: Ze worden een beetje dronken.)
6. Wat past het best op plaats 3? Om daar achter te komen, proberen we alle antwoorden op die plek te zetten. Welke past het best? Ook hier moet je je eigen **voorkennis gebruiken (strategie 1)**. Hoe meet je water meestal af? In kilo's, in liters, in emmers of in meters? Kilo en meter zijn zeker niet goed. Emmers water zou wel kunnen. Maar zijn er in de vrije natuur emmers? ... Nee, en 90 emmers water per dag is wel heel veel. Dus antwoord B is het juiste antwoord.
- (Antwoord B: liter)
7. Met welk woord zou de tweede zin het best kunnen beginnen? Laten we proberen alle woorden voor de tweede zin te zetten. 'Trouwens' en 'bovendien' klinken raar en ze kloppen ook niet met wat er staat. 'Trouwens' gebruik je als je iets tussendoor wilt zeggen en 'bovendien' als je iets heel belangrijks vertelt. Deze zinnen hebben een ander **verband**. De tweede zin geeft een **verklaring**, een uitleg over de eerste zin. Welk woord kun je daarvoor het best gebruiken? 'Maar' of 'want'? 'Want' is het goede antwoord. 'Maar' gebruik je bij een **tegenstelling** en dat is het niet.
- (Antwoord D: Met: "Want ...")
8. Uit welke zin blijkt het duidelijkst dat olifantenpoep nuttig gebruikt kan worden? Neem alle zinnen door. Antwoord A zal het niet zijn, daaruit blijkt nog niet waarom olifantenpoep nuttig is. Dat geldt ook voor antwoord B. Antwoord C legt een duidelijk **verband** tussen het papier en de poep en antwoord D gaat alleen over het papier. Het moet antwoord C dus wel zijn!
- (Antwoord C: "De uitwerpselen ... van papier." (r. 38 en 39))
9. Welke zin is niet waar? Als je niet meer weet wat er precies in de tekst stond, moet je **zoekend lezen**. Mestkevers zo groot als pingpongballen, dat klinkt ongeloofwaardig, maar stond het in de tekst? ... Ja, het stond in de tekst (r. 36 en 37). Eten olifanten ook overrijpe vruchten? Dat klinkt niet lekker, maar misschien denkt de olifant daar anders over. Stond het in de tekst? Ja, het stond in de tekst (in **alinea 2**, r. 13 t/m 16). Is de olifant het op één na grootste landdier? Er staat iets over in het begin, in de eerste alinea (r. 2). Hier staat dat de olifant het grootste landdier is. Dus antwoord C is niet waar en dus het goede antwoord. Voor de zekerheid lezen we antwoord D nog even. Kiezen zo groot als een baksteen, dat stond ook in de tekst (r. 22 en 23). Dus dat antwoord klopt wel. C is dus het goede antwoord.
- (Antwoord C: De olifant is het op één na grootste landdier.)
10. Waar past deze zin het beste achter? Om hier achter te komen moeten we een paar regels opnieuw lezen en proberen de zin erachter te plakken. Hier moet je goed over nadenken; komt er dan een begrijpelijk stukje uit? (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**) Antwoord A past niet, vooral het woordje 'immers' past hier niet. Immers wordt meestal gebruikt om iets te **verduidelijken**. Ook antwoord B past niet goed. Past de zin achter pingpongballen? ... Ja, antwoord C past goed, want die zin maakt duidelijk waarom die mestkevers zo groot kunnen worden. Er is immers heel veel voedsel voor hen! Voor de zekerheid kijken we nog even naar antwoord D. Nee die zin past ook niet.
- (Antwoord C: Achter: ... als pingpongballen. (r. 37)).
11. Wat is een **synoniem** voor 'uitwerpselen'? In die **alinea** staat dat de uitwerpselen ook goed zijn als basis voor het maken van papier. Wat zouden 'uitwerpselen' dan zijn? Als je het nog niet weet, kun je even verder lezen. Je past **strategie 3** dan toe (**Woorden leren uit het verhaal**). Als je verder leest, gaat het over mest. Van mest of olifantenpoep kun je papier maken, zoals uit de rest van het stukje blijkt. Dus 'uitwerpselen' is een synoniem voor poep. Het betekent dus hetzelfde.
- (Antwoord B: poep)

12. Waar gaat deze tekst vooral over? De tekst ging over de olifant, dat staat vast. Ging het over de slurf? Ja, maar heel even. Kwamen de leefomstandigheden erin voor? Nee, niet echt. En het eetgedrag? Ja, daar werd wel veel over geschreven. Ging het ook over het sociale gedrag van de olifant? Wat betekent dat? ... Hoe hij omgaat met andere olifanten. Nee, daar ging de tekst ook niet over. C is dus het goede antwoord!

(Antwoord C: Het eetgedrag van de olifant.)

13. Wat voor **soort tekst** is dit? Is het een **verhalende tekst**? Een **informatieve tekst**? Of is het een **instructieve tekst**; krijg je instructies om iets te doen? Of is het een **betoog**, waarin de schrijver je ergens van wil **overtuigen**? Wat denken jullie, zonder naar de antwoorden te kijken? Het is een informatieve tekst, want de schrijver wil je iets vertellen over olifanten.

(Antwoord A: een informatieve tekst)

14. Zoek de eerste zin. Lees de zinnen voor. Wat je hier ziet, is een kort verhaaltje, maar alle zinnen staan door elkaar. Wat is een goede **beginzin**? Welke zin kun je meteen goed begrijpen? Welke zin staat op zichzelf en past dus het best op de eerste plaats? Let op de woorden die je een **aanwijzing** geven (daardoor, omdat, want) of die ergens naar **verwijzen** (ze). Daaraan kun je een tweede, derde, vierde of vijfde zin herkennen! Antwoord A, C en D zijn duidelijk geen goede eerste zinnen. Ook B is geen goede eerste zin, want er staat 'ze waren een prooi voor jagers'. Die zin is niet te begrijpen als eerste zin. Dan blijft over antwoord E.

(Antwoord E: Olifanten hebben maar één echte vijand en dat is de mens.)

15. Wat is de **hoofdgedachte** van dit verhaal (**strategie 6**)? We zijn dus op zoek naar de kern van het verhaal. Je moet dus goed in de gaten hebben wat onbelangrijke details zijn en wat belangrijk is in de tekst. Laten we de antwoorden bekijken. Waar gaat het over details? Dat is in antwoord B, C en D. In antwoord A staan wel een paar belangrijke zaken uit de tekst: 1. Olifanten zorgen voor een grote berg poep, en 2. die poep wordt nuttig gebruikt (door mestkevers en er wordt ook papier van gemaakt).

(Antwoord A. De reusachtige berg poep van olifanten wordt nuttig gebruikt.)

Antwoorden

1. C
2. D
3. B
4. C
5. B
6. B
7. D
8. C
9. C
10. C
11. B
12. C
13. A
14. E
15. A

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustratie, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, woord in stukjes hakken, voorkennis gebruiken, figuurlijk taalgebruik, figuurlijk, letterlijk, verwijswoord, teruglezen, verder lezen, samenvatting, verwijzen naar, verwijswoord, signaalwoord, signaal, tegenstelling, voorbeeld, oorzaak, gevolg, alinea, verhalende tekst, informatieve tekst, anekdote, sprookje, nieuwsbericht, instructieve tekst, recept, gebruiksaanwijzing, boodschap (van de schrijver), hoofdgedachte, moraal.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

Oefentekst 4 *Muizen op de kop* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustratie**, de eerste en de laatste zin.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). En wat voor soort tekst het is (een verhalende tekst).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ....*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.

2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 4

1. *Wat betekent hier het woord 'vredelievend'? Welke strategie kun je gebruiken bij een onbekend woord? ...*
Strategie 3, Woorden leren uit het verhaal. Maar het woord wordt in de tekst niet uitgelegd. Wat kun je ook doen? ... Het **woord in stukjes hakken**: vrede en lievend. Dat betekent dat hij houdt van de vrede. Welk antwoord past daarbij? ... A en B zouden allebei kunnen. Maar in deze tekst past A het beste: Hij wilde liever geen ruzie.
 (Antwoord A: Labon wilde liever geen ruzie.)
2. *Waar past deze zin het best? Nu kunnen we het beste de zin op alle plekken invoegen en dan kijken we waar de zin het beste past. Je hebt hierbij **strategie 2** nodig (**Begrijp ik wat ik lees?**). Want er moet natuurlijk een goed, begrijpelijk stukje tekst uitkomen. Bij A past de zin zeker niet. Bij B zou het kunnen. Bij C en D past de zin ook niet goed. Blijft over antwoord B.*
 (Antwoord B: Na: ... meer muizen (r. 5))
3. *Wat betekent het woord 'sukkelen' hier? Als je het weet, kun je het goede antwoord meteen invullen. Als je het niet weet, kun je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit het verhaal**). Je kunt de zinnen eromheen lezen om erachter te komen wat sukkelen is. Maar in dit geval helpt dat niet. Er staat niets in wat je verder kan helpen. Dus we moeten een andere strategie proberen: je eigen **voorkennis gebruiken (strategie 1)**! Alle antwoorden zouden wel kunnen. Alleen weet je dat het een oude man is, dus vanuit je eigen ervaring met oude mensen kun je je een beetje voorstellen hoe ze lopen, niet zo snel. Het goede antwoord is dus D.*
 (Antwoord D: langzaam lopen)
4. *In welke zin is er sprake van **figuurlijk taalgebruik**? Om te weten in welke zin dat is, moeten we alle antwoorden lezen en bedenken of de zin **letterlijk** bedoeld is of **figuurlijk**. In de zinnen van A, B en D staat geen figuurlijk taalgebruik. In C wel: 'ze lachten zich een breuk' is figuurlijk, want die muizen hebben niet echt een breuk.*
 (Antwoord C: In: "Ze rolden ... een breuk." (r. 12 t/m 13))

5. Waarnaar verwijst 'er' in regel 20? Hier hebben we dus een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal naar een ander woord eerder in de tekst. We moeten dus een stukje teruglezen. Een woord verwijst soms naar een woord in de zin ervoor, maar soms moet je verder teruglezen, naar een paar zinnen ervoor. In dit geval staat het in de zin ervóór. Waar plakte hij een vloerkleedje tegen aan? ... Tegen het plafond. 'Er' verwijst dus naar het plafond.

(Antwoord B: het plafond)

6. Waarom heeft meneer Labon alle meubels aan het plafond geplakt? Om daarachter te komen, moet je de hele tekst begrijpen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Antwoord A en B zijn zeker niet goed. Dan moeten we kiezen tussen antwoord C en D. Kan antwoord C?... Je kunt dit niet letterlijk in de tekst terugvinden, maar je kunt wel een antwoord op de vraag vinden in regel 35 t/m 38. Daar lees je dat hij de flauwgevallen muizen in een mand doet en naar het bos brengt. Zijn ze dood? Nee, alleen bewusteloos. In het bos zullen ze weer bijkomen. D zou kunnen maar C is toch beter.

(Antwoord C: Hij wilde ze levend het huis uitkrijgen.)

7. Welk woord past het best voor de tweede zin? Met welk woord zou de tweede zin moeten beginnen? Laten we elk woord eens invullen. Welke past het beste? 'Maar' past het beste, want het woordje 'maar' geeft een tegenstelling aan: eerst moesten de muizen lachen, maar even later hielden ze op met lachen.

(Antwoord A: Maar)

8. Zoek de eerste zin. Je ziet hier een kort verhaaltje, een soort **samenvatting** van vijf zinnen. Maar alle zinnen staan door elkaar. Wat is nu de eerste zin? In de eerste zin lees je meestal om wie het gaat of om wat het gaat. In zinnen die na de eerste zin komen, staan vaak woorden die naar een andere zin **verwijzen**. In welke zinnen zien jullie die **verwijswoorden** staan?... In zin A staat 'zijn huis' en je weet niet van wie het huis is. Bij zin B en D weet je niet wie 'hij' is. Zin C zou een eerste zin kunnen zijn. Waarom? ... Je weet hier over wie het gaat en wat hij is. Kijken we nog even naar E. Met wat voor woord begint die zin? ... Met 'maar'; dan weet je dat er een zin vóór moet komen. C is dus het goede antwoord.

(Antwoord C: De oude meneer Labon is een echte dierenvriend.)

9. Waarop duidt het woord 'omdat'? Lees de twee zinnen voor. Door het woordje 'omdat' weet je al een beetje wat er gaat komen. Er zijn veel van dat soort woorden. Bij het woord 'maar' weet je dat er een tegenstelling komt, dat hebben we net bij vraag 7 gezien. We noemen zulke woorden ook wel **signaalwoorden**. Ze geven je een signaal. Welk **signaal** geeft het woord 'omdat' je? Geen **tegenstelling**, ook geen **voorbeeld**, dus A en B vallen af. De muizen vielen flauw, omdat het bloed naar hun hersens zakt. Wat gebeurde er eerst? ... Eerst zakte het bloed naar hun hersens en toen vielen ze flauw. De **oorzaak** komt in werkelijkheid altijd het eerst, en dan pas het **gevolg**. Maar in deze zin staan ze andersom genoemd. De oorzaak staat in het tweede deel en het gevolg in het eerste deel van de zin. Antwoord C is dus het goede antwoord.

(Antwoord C: Er volgt een oorzaak)

10. Wie verzond de oplossing voor het probleem dat in regel 25, 26 en 27 wordt beschreven? Eerst moet je bekijken over welk probleem het gaat. We gaan die regels lezen. Wat is het probleem?... De muizen denken dat ze op het plafond staan. Daardoor worden ze duizelig. Wie verzint nu de oplossing? Dat staat pas in de volgende **alineea**. 'Ik weet wat we gaan doen', zei de hele oude muis. En hij komt met een oplossing. De oude muis is al eerder in de tekst beschreven als een heel oude muis met lange snorharen. Dus nu weet je wie de oplossing bedacht heeft.

(Antwoord B: Een oude muis met lange snorharen.)

11. Zoek de laatste zin. Dit is een instinker. We hebben tot nu altijd de eerste zin moeten opzoeken maar nu moet je ineens de laatste zin opzoeken. Wie is er ingetrapt? ... Je ziet hier weer een kort verhaaltje van vijf zinnen. De zinnen staan door elkaar. Het gaat er nu dus om dat je de laatste zin vindt. Laten we proberen het verhaaltje helemaal in de goede volgorde te lezen, dan komen we vanzelf bij de laatste zin uit. Wat zou de eerste zin zijn? ... Dat is duidelijk zin E. Want in die andere zinnen staan overal onduidelijkheden waardoor het geen goede eerste zinnen zijn. Welke zin past goed na zin E? ... Dat is zin C. Welke past daarna? Dat is zin D, dan volgt A en helemaal op het eind komt zin B. Dit is moeilijker dan het vinden van de eerste zin, want nu moet je eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten.

(Antwoord B: Je moet dan wel heel slim en handig zijn.)

12. 'Bezaaid' is misschien voor jullie een onbekend woord. Wat moet je dan doen? (**strategie 3: Woorden leren uit het verhaal** door **teruglezen** of **verder lezen**) Even verder lezen t/m regel 38. Zouden er veel of weinig muizen op de grond liggen? ... Veel, want dat weet je door het woordje 'allemaal' in de volgende zin. Zie je een bekend woord in 'bezaaid'? ... Zaaïen. Dat betekent rondstrooien. Er lagen dus veel muizen verspreid over de vloer. Antwoord A past dus het best. Bekijk de andere antwoorden nog even voor de zekerheid. Nee, die kunnen echt niet.

(Antwoord A: Er lagen overal muizen.)

13. Wat voor soort tekst is dit? Het is een **verhalende tekst**, maar dat antwoord staat er niet bij. Welke antwoorden zijn zeker fout? A, want het is geen **informatieve tekst**. B, een **anekdote**, sla ik even over, want dat is een lastig woord. C kan niet, het is geen **nieuwsbericht**. D kan ook niet want het is geen **instructieve tekst** waarbij je instructies moet opvolgen, zoals bij een **recept** of **gebruiksaanwijzing**. Blijft over antwoord B, want al die andere kunnen niet. Kennen we het woord anekdote? Jullie hebben het woord al eens eerder gehad in groep 5. Wie weet het nog? Het is een soort grappig **spreekje**. Dat klopt hier wel.

(Antwoord B: een anekdote)

14. In welke zinnen staat de **boodschap** die de **schrijver** wil overbrengen met dit verhaal. Aan welke strategie kun je nu denken? ... **Hoofdgedachte bepalen (strategie 6)**. Wat is nou het belangrijkste in dit verhaal, ofwel de **moraal** van het verhaal? Wat wil de schrijver ons leren? Laten we nu de antwoorden eens bekijken. Als we de zinnen lezen bij A, B en C staat daar eigenlijk geen les in die we kunnen leren. Alleen bij antwoord D staat wel een les. Welke les is dat? ... Je moet met je beide benen op de grond blijven staan, ook al gebeuren er vreemde dingen. Eigenlijk is de moraal in dit verhaal niet zo moeilijk te vinden, het staat helemaal aan het eind. Dat is vaak zo.

(Antwoord D: In: "Onthoud dus ... de grond." (r. 39 en 40))

15. Zoek de eerste zin. Je ziet hier weer een kort verhaaltje van vijf zinnen. De zinnen staan door elkaar. Het gaat er nu om dat je de eerste zin vindt. Waarom denken jullie dat A en C het waarschijnlijk niet zijn? ... Omdat ze met 'ze' beginnen. En we weten nog niet wie 'ze' zijn. Is zin B een geschikte eerste zin? Nee, B begint met 'zeker als ...', wat **verwijst naar** een andere zin, die **ervóór** moet staan. Is zin D wel geschikt als eerste zin? ... Ja, je kunt de zin meteen goed begrijpen. Zin E valt ook af als eerste zin omdat daar het woordje 'dit' in staat, wat ook weer verwijst naar een andere zin die **ervóór** hoort. Wie kan het verhaaltje helemaal in de goede volgorde voorlezen?

(Antwoord D: Muizen hebben een groot gevoel voor humor.)

Antwoorden

1. A
2. B
3. D
4. C
5. B
6. C
7. A
8. C
9. C
10. B
11. B
12. A
13. B
14. D
15. D

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustratie, tussenkopjes, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, soort tekst, verhalende tekst, instructieve tekst, recept, gebruiksaanwijzing, informatieve tekst, argumenten, redenen, overtuigen, standpunt, betoog, betogende tekst, stelling, inleiding, kern, slot, gevolg, tegengesteld, voorbeeld, alinea, afleiden, signaalwoord, voorbeeld, samenvatting, tegenstelling, opsomming, conclusie, hoofdgedachte, inspringing, witregel, verband, oorzaak, gevolg, mening, feit.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigheden

Oefentekst 5 *Kauwgom in de klas* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustratie** en de **tussenkopjes**.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). En je weet vast al veel over het onderwerp (**strategie 1**)!*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ....*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.

- Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
- De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
- De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
- Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 5

Let op het **tussenkopje**. Vraag 1 t/m 7 horen bij de tekst met het eerste tussenkopje.

- Wat voor **soort tekst** is dit? Antwoord C en D zijn zeker niet goed. Het is geen **verhalende tekst** en ook geen **instructieve tekst**, zoals bijvoorbeeld een **recept** of een **gebruiksaanwijzing**. Dan moeten we kiezen tussen A en B. Het lijkt wel op een **informatieve tekst**. Maar als ik nu eens naar de tweede tekst kijk? Die gaat ook over kauwgom, maar met een heel andere **mening**. De schrijver van het eerste stukje is dus **vóór** kauwgom in de klas en de schrijver van het tweede stukje is er tegen. Ze geven allebei **argumenten (redenen)** waarom ze voor of tegen zijn. Ze proberen ons te **overtuigen** van hun **standpunt**. Dus dit stukje is toch meer een **betoog**, ofwel een **betogende tekst**. Het is een **stelling** met argumenten erbij. Wat is hier de stelling en wat zijn de argumenten? ... Het goede antwoord is dus A.

(Antwoord A: een betogende tekst)

- Waar begint de **kern**? Waaruit bestaat een tekst meestal? ... Uit een **inleiding**, een kern en een **slot**. Waar houdt de inleiding op en waar begint de kern? De kern is het belangrijkste stuk. Daar staat de informatie waar het om gaat. Antwoord A is niet goed, dat is juist de inleiding. Antwoord B zou kunnen, Antwoord C is niet goed want daar staat: ten tweede. Dat betekent dat de kern daar al begonnen is, ze zijn al bij het tweede punt. Antwoord D is dan helemaal niet goed, want dat staat te ver naar achteren. Dus het juiste antwoord is B.

(Antwoord B: Bij: Ten eerste ... (r. 7))

- Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? Lees de twee zinnen en gebruik **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)**. Welk antwoord past het best? A: Is de tweede zin het **gevolg** van de eerste zin? B: Zijn de stukjes **tegengesteld** aan elkaar? C: Geeft het tweede stukje een **reden** voor het eerste stukje? Of D: een **voorbeeld**? ... Antwoord C past het best. Want: Waarom is kauwgom in de klas vaak verboden? Omdat de leerkrachten het vies vinden. Die tweede zin geeft dus de reden.

(Antwoord C: De tweede zin geeft een reden voor de eerste zin.)

- Welke woord past het best op plaats 1? Lees de zin met het missende woord voor. We gaan alle woorden proberen op de lege plaats en dan kijken of er een goede, begrijpelijke zin uitkomt. (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Lees de zin voor met ieder van de antwoorden. Welk antwoord klopt? Welke zin past het beste

bij de zinnen *ervóór* en *erna*? Antwoord D past het best, want de zin past goed bij de zinnen *ervóór*; er wordt een soort conclusie gegeven, een soort uitleg bij het stukje *ervóór*.

(Antwoord D: dus)

5. *Waarom is kauwgom volgens de tekst gezond? Misschien weet je het nog uit je hoofd. Anders moet je even **zoekend lezen**. Waar stond er iets over? ... In de derde **alinea**. Het antwoord staat in regel 11 en 12: dat komt door het stofje Xylitol. Welk antwoord past daarbij? ... Antwoord A.*

(Antwoord A: Omdat het stofje Xylitol er in zit.)

6. *Wat kun je **afleiden** uit het woordje 'kortom'? Kortom is weer een **signaalwoord**. Welk signaal geeft dit woord; wat vertelt dat woord je? We lezen regel 20 en 21 en bekijken de antwoorden om te zien welke past. Staat er na 'kortom' een **voorbeeld**? Een **samenvatting**? Een **tegenstelling**? Een **opsomming**? Juist, een samenvatting. Het woordje 'kortom' vertelt je dus dat er een samenvatting volgt of een **conclusie**. Kortom betekent eigenlijk hetzelfde als 'in het kort' en dat is precies wat een samenvatting is. Dus in het woordje kun je het eigenlijk al zien: kort-om.*

(Antwoord B: Er volgt een samenvatting.)

7. *Welke zin vat regel 2 t/m 22 het beste samen? Het gaat hier dus over een soort **samenvatting**, maar wel een samenvatting van één zin, je zou het misschien beter een **hoofdgedachte** kunnen noemen (**strategie 6**). In de hoofdgedachte staat het belangrijkste van het stukje. Antwoord A is fout want daar ging het stuk juist niet over. B en C zijn wel juist, maar vatten ze het hele stuk goed samen? ... Nee, want daar gaat het maar over één enkel argument. Antwoord D geeft wel een goede samenvatting van het stuk: Er zijn verschillende redenen om kauwgom kauwen in de klas goed te vinden. De schrijver heeft niet al die redenen apart genoemd in de samenvatting, maar wel gezegd dat er verschillende redenen zijn. Zo doe je dat als je het in één zin moet zeggen.*

(Antwoord D: Er zijn verschillende redenen om kauwgom kauwen in de klas goed te vinden.)

Let op het **tussenkopje**. Vraag 8 t/m 15 horen bij de tekst met het tweede tussenkopje.

8. *Wat voor **soort tekst** is dit? Het is een zelfde soort tekst als de eerste tekst. Dat was een **betogende tekst**. Dan zal dit ook wel een betogende tekst zijn. Dat betekent dat het antwoord A of B moet zijn. Het is zeker geen **informatieve tekst** en ook geen **verhalende tekst**. Is de schrijver van dit tweede stukje *vóór* of tegen het gebruik van kauwgom in de klas? ... Tegen, dus dan is het antwoord A, een betogende tekst ofwel een **betoog** tégen het gebruik van kauwgom in de klas.*

(Antwoord A: Een betoog tegen het gebruik van kauwgom in de klas.)

9. *Uit hoeveel **alinea's** bestaat dit stuk tekst? Hoe herken je een alinea? ... Meestal door een **inspringing** of door een **witregel** tussen de alinea's. In deze tekst staan witregels, dus je kunt de alinea's gemakkelijk tellen. Het zijn er vijf.*

(Antwoord C: vijf)

10. *Waar begint het **slot**? Dat is niet zo moeilijk. Het slot is altijd achteraan. Het zal dus wel antwoord D zijn. dat gaat over de laatste **alinea**. Laten we die alinea even lezen. Is dit een goed slot? ... Ja, want de schrijver zet hier alle **argumenten** nog even kort op een rijtje.*

(Antwoord D: Bij: 'Kauwgom ...'(r. 40))

11. *Uit hoeveel alinea's bestaat de **kern**? De hele tekst bestaat uit vijf **alinea's**. De **inleiding** en het **slot** bestaan elk uit één alinea. Dan blijven er drie alinea's over voor de kern.*

(Antwoord A: drie)

12. *Welk woord past het best op plaats 2? Lees de zin met het missende woord voor. We gaan alle woorden proberen op de lege plaats en dan kijken of er een goede, begrijpelijke zin uitkomt. (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Lees de zin voor met ieder van de antwoorden. Welk antwoord past het best bij de zinnen die *ervóór* en *erna* staan? ... Antwoord A niet, want het woordje 'dus' past niet goed als je het stukje leest. B zou wel kunnen. Voor de zekerheid kijken we nog even naar de andere antwoorden. Nee, C en D passen ook niet. Alleen met antwoord B krijgen we een logisch, begrijpelijk stukje.*

(Antwoord B: Bovendien)

13. Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? Welk **verband** is er tussen de zinnen? We bespreken de antwoorden één voor één. A: Staat er in zin 1 een **oorzaak** en in zin 2 een **gevolg**? ... Ja, want doordat de kinderen de kauwgom onder de tafels plakken (oorzaak), hebben de schoonmakers extra werk (gevolg). Dat is dus het goede antwoord. Maar voor de zekerheid bekijken we de andere antwoorden nog even. Is er sprake van een **tegenstelling**? ... Nee. Wordt er in zin 2 uitleg gegeven? Ook niet. En D: er wordt ook geen **voorbeeld** gegeven. Het is dus inderdaad antwoord A.

(Antwoord A: In zin 1 staat een oorzaak en in zin 2 een gevolg.)

14. Hoeveel **argumenten** noemt de schrijver hier tegen het gebruik van kauwgom in de klas? We lezen regel 40 t/m 42. Hoeveel argumenten tel je hier? ... 1. Kauwgom is onsmakelijk, 2. Kauwgom zorgt voor rommel en 3. Kauwgom is duur. Dat zijn drie argumenten. Het antwoord is dus C.

(Antwoord C: drie)

15. In welke zin staat een **mening**? Wat is ook alweer een mening? ... Dat is een zin waarin iemand vertelt wat hij ergens van vindt. Het tegenovergestelde is een **feit**. Een feit is waar, maar een mening kan voor iedereen anders zijn. Laten we de antwoorden bekijken. In antwoord A, B en C staan alleen maar feiten. Alleen in antwoord D staat een mening: kauwgom kauwen is onsmakelijk. Waarom is dat een mening? ... Daarover verschillen de meningen. De één vindt het onsmakelijk, de ander niet.

(Antwoord D: "Kauwgom kauwen ... nog duur." (r. 40-42))

Antwoorden

1. A
2. B
3. C
4. D
5. A
6. B
7. D
8. A
9. C
10. D
11. A
12. B
13. A
14. C
15. D

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustratie, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, de belangrijkste rol in het verhaal, hoofdpersoon, verwijswoord, verwijzen, teruglezen, afleiden, werkwoord, positieve of negatieve betekenis, tegenovergestelde, voorbeeld, tegenstelling, oorzaak, gevolg, signaalwoord, voorkennis gebruiken, hoofdgedachte, moraal, verhalen, sprookjes, informatieve tekst, instructieve tekst, recept, gebruiksaanwijzing, betogende tekst, betoog, stelling, argumenten, anekdote, samenvatting, reden.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

Oefentekst 6 *De steenhouwer* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit. **Noem niet de titel** van de tekst, want bij vraag 1 moeten de kinderen de titel kiezen.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustraties** en lees de eerste en laatste zin.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). Misschien weet je ook al iets over het onderwerp (**strategie 1**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ....*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.

2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 6

1. *Welke titel past het best boven deze tekst? We kijken naar elk antwoord. Welk antwoord geeft het beste weer waar de tekst over gaat? Wie speelt **de belangrijkste rol** in het verhaal? Dat is de steenhouwer, hij is de **hoofdpersoon** in het verhaal. Antwoord A, B en D zijn minder belangrijk in het verhaal.*
(Antwoord C: De steenhouwer)
2. *Naar wie verwijst het woord 'hij'? Wie is die 'hij'? 'Hij' is een **verwijswoord**. Om te weten waar een verwijswoord naar **verwijst** moet je meestal een stukje **teruglezen**. Een woord kan soms zelfs verwijzen naar een woord dat een paar zinnen daarvoor staat, maar vaak verwijst het naar een woord in de zin ervoor. Lees de zinnen ervoor en bespreek de antwoorden. Antwoord A, de steenhouwer, kan niet want dat is hij zelf. Antwoord B klopt wel, want in het stukje ervoor wordt gesproken over een rijk man. Voor de zekerheid kijken we nog even naar antwoord C en D. Nee, die kunnen niet want de regeringsbeambte en de zon komen pas later in het verhaal ter sprake.*
(Antwoord B: naar de rijke man)
3. *Uit welke zin kun je **afleiden** dat de man ontevreden was? A: Deze man moet enorm machtig zijn. Hier blijkt niet uit dat de steenhouwer ontevreden is. B: Ik zou wensen dat ik kon zijn als hem. Dat zou kunnen; daaruit blijkt wel dat de steenhouwer ontevreden was; hij wilde graag iemand anders zijn. Als je twijfelt, kun je antwoord C en D nog even bekijken. Daar staat ook niets waaruit blijkt dat de steenhouwer ontevreden was. Dus B is het goede antwoord.*
(Antwoord B: Ik zou ... als hij. (r. 3))
4. *Wat betekent 'geëscorteerd door soldaten'? Geëscorteerd komt van het **werkwoord** escorteren. Als je dat woord kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Als het een onbekend woord voor je is, kun je **strategie 3** proberen (**Woorden leren uit het verhaal**). We lezen een stukje vóór en na het woord. Er staat: Er kwam een regeringsbeambte op bezoek, vergezeld door bedienden en geëscorteerd door soldaten. Als je logisch nadenkt, wat zou dat kunnen zijn? Antwoord A klopt zeker niet. B en C klinken wel goed maar zijn niet zo logisch in het verhaal. Het meest logisch is antwoord D. De soldaten begeleidden hem, om hem te beschermen.*
(Antwoord D: begeleid door soldaten)

5. Wat betekent 'onbarmhartig'? Misschien ken je het woord al. Als je het niet kent, kun je **strategie 3** proberen (**Woorden leren uit het verhaal**). We lezen een stukje vóór en na het woord. Wat denk je, zou onbarmhartig een **positieve betekenis** hebben of een **negatieve**? Deed de zon iets aardigs of erg onaardigs?... Antwoord B en D vallen dus af. Ook valt C af, want niets wijst erop dat de zon kwaad was. De zon heeft geen gevoel, hij denkt niet na over wat goed is voor de mensen. Het is dus antwoord A. Wat is het **tegenovergestelde** van onbarmhartig? ... Barmhartig, dus: met medelijden.
(Antwoord A: zonder medelijden)
6. Welk woord past het best op plaats 1? Je kunt er achter komen door de woorden één voor één op de plek te zetten en dan goed na te denken of er een begrijpelijk stukje uitkomt (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Het moet ook passen bij de zin ervoor en erna. Je ziet eigenlijk dat de zin bij alle mogelijkheden goed loopt. Maar klopt het ook met de zinnen er omheen? Om te weten wat het goede antwoord is, moet je de volgende zin ook lezen: "Wat is die regenwolk machtig", dacht de steenhouwer. Het woord 'die' **verwijst** naar 'de wolk' die tussen de zon en aarde schoof. Antwoord A is dus het goede antwoord.
(Antwoord A: wolk)
7. Waarop wijst het woord 'zodat'? Lees de zin voor (r. 15 en 16). In het eerste stukje staat dat er een wolk voor de zon schoof. Wat staat er in het tweede stukje? ... Bekijk de antwoorden. Antwoord B en D zijn zeker niet goed want er volgt geen **voorbeeld** en ook geen **tegenstelling**. Blijven over antwoord A en C. In welk stukje van de zin staat nu de **oorzaak** en in welk stukje staat het **gevolg**? Wat gebeurde er eerst? ... Er schoof een wolk voor de zon. Wat gebeurde er daarna? ... Het licht van de zon raakte de aarde niet meer. Wat is dan de oorzaak? ... Het eerste stukje, en het gevolg is het tweede stukje, na het woord 'zodat'. Antwoord C is dus goed. Het woordje 'zodat' is een **signaalwoord**. Een signaalwoord vertelt je wat er gaat komen. Als er 'zodat' staat, komt er daarna meestal een gevolg. Bijvoorbeeld: 'Het regent, zodat we niet buiten kunnen spelen.'
(Antwoord C: Er volgt een gevolg.)
8. Welk woord past het best op plaats 2? Om daar achter te komen, lezen we eerst de hele zin. Wat betekent het woord 'ontwortelde'? (**strategie 3, Woorden leren uit het verhaal**) Zie je iets bekends in het woord? ... Ontwortelen betekent: losmaken van de wortels, de wortels eraf halen. Welk antwoord past het best bij wortels en ontwortelen? Hierbij kun je je eigen **voorkennis gebruiken** (**strategie 1**). Welke dingen hebben wortels en welke dingen niet? ... Antwoord C en D kunnen niet, want auto's en huizen hebben geen wortels. Bomen en takken blijven over. Dan is toch bomen het beste antwoord, want takken hebben zelf ook geen wortels, en bomen wel. Het goede antwoord is dus A.
(Antwoord A: bomen)
9. Zoek de eerste zin. Hier staat weer een kort verhaaltje. De zinnen staan door elkaar. In een eerste zin moeten geen onduidelijkheden staan, waardoor je niet begrijpt waar het over gaat. Laten we de zinnen eens lezen. Zin A is geen goede eerste zin, want die begint met 'gelukkig'. Dat duidt erop dat er een zin vóór moet. Zin B, D en E zijn ook geen goede eerste zinnen. Er staan **verwijswoorden** in als 'hij' en 'die'. Dan blijft over zin C. Dat is inderdaad een goede eerste zin, die je meteen begrijpt. Je kunt het ook al zien aan het begin van die zin: Er was eens ... Zo beginnen **sprookjes** en **verhalen** vaak. Kun je nu alle zinnen in de goede volgorde zetten?
(Antwoord C: Er was eens een regenwolk boven China.)
10. Welke zin is waar? Laten we de antwoorden eens doorlezen. Van welk antwoord weten we zeker dat het niet goed is? Die valt dan alvast af. Als je het niet meer weet, moet je **zoekend lezen** in de tekst. Antwoord A klopt niet, want in regel 6 staat dat iedereen moest buigen, rijk of arm. B klopt ook niet, want hij werd eerst een beambte en toen pas de zon. Antwoord C klopt niet, want het was net andersom: de wind duwde de wolk weg (zie r. 19 en 20). Dan blijft over antwoord D en dat klopt ook, want met een hamer en de beitel kun je een steen kapotmaken.
(Antwoord D: De hamer en de beitel waren sterker dan de steen.)
11. Wie of wat was eigenlijk het machtigst in dit verhaal? Laten we de antwoorden bekijken. A en C zijn zeker fout. Nu moeten we kiezen tussen B en D. Wie was er nou machtiger? De steenhouwer of de steen? ... Denk na, de steenhouwer kan met zijn hamer en beitel de steen kapotmaken. De steenhouwer is dus het machtigst.
(Antwoord B: de steenhouwer)

12. Wat wil de schrijver de lezer vooral vertellen met dit verhaal? Met andere woorden: wat is de **hoofdgedachte** of de **moraal** van dit verhaal (**strategie 6**)? **Verhalen** en **sprookjes** hebben vaak een moraal; je kunt er iets van leren, een levensles. A: Wil de schrijver je vooral informatie geven? ... Nee. B: Wil hij duidelijk maken dat je tevreden moet zijn met wie je bent? ... Ja, dat is de les die je kunt leren: je kunt wel steeds ontevreden zijn en iemand anders willen zijn maar dat helpt je niet. Antwoord C en D zijn zeker niet goed, dus het juiste antwoord is B.

(Antwoord B: Hij wil de lezer vertellen dat je tevreden moet zijn met wie je bent.)

13. Wat voor soort tekst is dit? Laten we de antwoorden bekijken. Het is geen **informatieve tekst**, geen **instructieve tekst** zoals een **recept** of een **gebruiksaanwijzing**, geen **betogende tekst** want het is geen **betoog** met een duidelijke **stelling** en **argumenten**. Dan blijft over een **anekdote**. Dat woord zijn we al meer tegengekomen. Wat betekent het? ... Een grappig **sprookje**. D is dus juist.

(Antwoord D: een anekdote)

14. Met welke zin zou het verhaal kunnen eindigen, zodat je weer van voren af aan kunt beginnen? Om deze vraag te beantwoorden moet je **strategie 2** gebruiken (**Begrijp ik wat ik lees?**). Als je het verhaal goed hebt gelezen dan weet je dat de steenhouwer steeds de meeste macht wilde hebben. Dus als hij aan het eind van het verhaal ziet wie machtiger is dan de steen is, wat wil hij dan worden?... Juist, weer een steenhouwer. Dus antwoord D is goed. Nu is hij weer terug bij af.

(Antwoord D: Ik wou dat ik een steenhouwer was.)

15. Zoek de laatste zin. Hier staat een heel kort verhaaltje, een soort **samenvatting**. De zinnen staan door elkaar. Kunnen jullie bedenken wat de laatste zin moet zijn van dit verhaaltje. Let op: dus niet de eerste zin zoals meestal bij deze oefenteksten, maar de laatste. Om daarachter te komen moeten we eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten. Zin C is duidelijk de eerste zin; de zin zegt iets over de hoofdpersoon en is duidelijk. Welke zin past daarachter? ... Zin A. En daar achter past meteen zin B goed. Zin B geeft een **reden** voor zin A. Het kan haast niet anders of dan komt zin D en als laatste zin E.

(Antwoord E: Maar ook toen was hij nog niet tevreden.)

Antwoorden

1. C
2. B
3. B
4. D
5. A
6. A
7. C
8. A
9. C
10. D
11. B
12. B
13. D
14. D
15. E

Benodigheden

Tekst *Krantenberichten* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start

Jullie gaan vandaag een toets maken voor begrijpend lezen. De toets telt mee voor het eerste rapport van dit schooljaar. Jullie gaan drie korte teksten lezen en daarbij vragen beantwoorden.

Noem niet de titel van de teksten (*Krantenberichten*), want daar krijgen de kinderen een vraag over.

2. Zelfstandig de tekst lezen en vragen beantwoorden (60 min.)

De kinderen zitten zo dat ze niet bij elkaar af kunnen kijken. U zegt van tevoren: *Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Ja, strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?): het stukje nog een keer wat langzamer lezen.* Daarna deelt u de tekst uit.

Vraag: *Wat doe je altijd eerst als je een onbekende tekst voor je krijgt? ... Strategie 0 en 1 (Voorspellen en Voor-kennis activeren: Dit doet me denken aan ...).*

Zoals jullie zien, bestaat de toets uit drie verschillende teksten. Lees eerst de eerste tekst en maak dan de vragen die daar bij horen. Lees daarna de tweede tekst en maak dan de vragen daarbij.

De kinderen lezen de eerste tekst stil en maken de bijbehorende vragen.

Vervolgens lezen ze de tweede tekst en maken de bijbehorende vragen.

Daarna lezen ze de derde tekst en maken de vragen.

Wie klaar is met de drie teksten, levert de toets in en gaat stil voor zichzelf werken. Er is geen tijdslimiet.

Op een later tijdstip kijkt u de vragen na.

Antwoorden

1. D	9. D
2. B	10. C
3. A	11. C
4. D	12. A
5. B	13. C
6. B	14. C
7. B	15. D
8. C	16. E

Beoordeling

U kunt de volgende beoordeling geven:

0 en 1	fouten	=	heel goed
2 en 3	fouten	=	goed
4 en 5	fouten	=	voldoende
6 en 7	fouten	=	onvoldoende
8	fouten of meer	=	zeer zwak

Als u cijfers wilt geven, kunt u de volgende score hanteren:

0 fout	= 10	5 fouten	= 6
1 fout	= 9	6 fouten	= 5
2 en 3 fouten	= 8	7 fouten	= 4
4 fouten	= 7	8 fouten of meer	= 3

Als u een uitzonderlijk sterke of zwakke groep heeft, kunt u de norm wat verhogen of verlagen. Spreek wel af met de rest van het schoolteam om dit in elke groep op dezelfde wijze te doen.

Als u de toetsen heeft nagekeken, bespreekt u eventueel de antwoorden en de oplossingsmethoden aan de hand van de volgende uitleg. Dit kunt u klassikaal doen of alleen met de zwakste leerlingen.

3. Nabespreking van begrijpend leestoets 1

Leesbegrippen

Bij de nabespreking leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: nauwkeurig lezen, globaal lezen, kopjes, illustratie, voorspellen, voorkennis gebruiken, soort tekst, verzonnen verhaal, hoofdpersoon, informatieve tekst, betogende tekst, betoog, stelling, argumenten, overtuigen, krantenbericht, kolommen, tussenkop, tegengesteld, reden, voorbeeld, samenvatting, zoekend lezen, verwijswaard, teruglezen, figuurlijk en letterlijk taalgebruik, signaalwoord, tegenstelling, synoniemen, spreektaal, geschreven taal, hoofdgedachte, kern, woord in stukjes hakken.

Hebben jullie, voordat je de tekst **nauwkeurig** ging **lezen**, van tevoren de drie teksten eerst even **globaal doorgelezen**? Heb je de **kopjes** en de eerste en laatste regels gelezen? En de **illustratie** bekeken? Toen kon je misschien al een beetje **voorspellen** waar het over ging (**strategie 0**), Misschien kon je ook je eigen **voorkennis gebruiken** (**strategie 1**). Wie had al voorkennis over één van de drie teksten? ...

1. Wat voor **soort teksten** heb je gelezen? A: Zijn het **verzonnen verhalen** met een **hoofdpersoon** die van alles beleeft? ... Nee. B: Zijn het **informatieve teksten**? ... Dat zou wel kunnen, er staat wel informatie in. C: Zijn het **betogende teksten**? Nee, in betogende teksten heb je altijd een **stelling** (een bewering) van de schrijver waarbij hij **argumenten** gebruikt. Bij een betogende tekst wil de schrijver je ergens van **overtuigen**. De eerste tekst lijkt wel een beetje op een **betoog**, maar de andere twee teksten helemaal niet, dus C is het ook niet. D: Zijn het dan **krantenberichten**? ... Ja, daar lijkt het wel op. Er zijn twee aanwijzingen: de teksten zijn in **kolommen** geschreven. Dat is in kranten ook altijd zo. En onder de tekst staat bij bronnen: diverse kranten. Dus antwoord D is het goede antwoord. Kijk ook naar het begin van tekst 3: Gisteren kreeg ... Zo begint een krantenbericht wel, maar een informatieve tekst niet.

(Antwoord D: krantenberichten)

Hebben jullie de **tussenkop** boven de vragen gezien: Vraag 2 t/m 16 gaan over de tekst 'Scholen niet vlak bij snelwegen' (r. 1 t/m 21). Dat betekent dat het handig is om eerst tekst 1 te lezen en dan meteen de vragen daarbij te maken, daarna tekst 2 te lezen en vragen te maken en dan tekst drie.

2. Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? We gaan beide zinnen eens lezen en de antwoorden bekijken. A: Zijn de twee zinnen **tegengesteld** aan elkaar?... Nee. B: Is zin 1 de **reden** voor zin 2? ... Wat staat er precies? Gebruik **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)**. 'Die vieze lucht kan kinderen flink ziek maken. En daarom wil het Astma Fonds dat scholen verder weg komen te staan van snelwegen.' Dat eerste stukje is dus inderdaad de reden dat het Astma Fonds dat wil. Antwoord B is goed. Laten we nog even voor de zekerheid naar C en D kijken. Nee, er staat geen **voorbeeld** in zin 2. En zin 2 is ook geen **samenvatting**. Het blijft dus antwoord B.

(Antwoord B: In de eerste zin staat de reden voor de tweede zin.).

3. Welke woorden passen het best op plaats 1? Om daar achter te komen, moet je alle antwoorden in de zin uitproberen en dan goed nadenken of er een begrijpelijk, logisch stukje uitkomt. En of het goed past bij de zinnen ervoor en erna (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). De gemeenten hoeven niet te luisteren naar het advies van wie? Wie geeft dat advies? Wat is het meest logische antwoord? ... Als je het niet weet, moet je **zoekend lezen** in de tekst. In regel 1 t/m 5 staat dat het Astma Fonds een advies heeft. Antwoord A is dus goed.

(Antwoord A: het Astma Fonds)

4. Zoek de eerste zin. Hier staat een kort verhaaltje, maar alle zinnen staan door elkaar. Hoe herken je een goede beginzin? ... Het moet een zin zijn die informatie geeft over het onderwerp en die je meteen goed begrijpt. Bij welke zin is dat zo? In welke zinnen ontbreekt er informatie? Zin A, B, C en E zijn allemaal niet goed te begrijpen. Er staan **verwijswoorden** in zoals 'ze' en 'dit', maar dan weet je niet waar het over gaat. Alleen zin D is goed te begrijpen. Dat is dus een goede beginzin. Probeer nu van alle zinnen een logisch verhaaltje te maken.

(Antwoord D: Het Astma Fonds is een stichting die vecht voor schone lucht.)

5. Welke zin is niet waar volgens de tekst? Als je de tekst goed gelezen hebt, weet je misschien wel meteen welke zin niet waar is. A: Die zin is waar, dat weet ik zo wel. B: Ik denk dat die zin niet waar is, maar ik weet het niet zeker. Ik ga dus even **zoekend lezen** in de tekst. In regel 16 t/m 18 staat dat gemeenten nu niet verplicht zijn om te luisteren naar het advies. Dat betekent dat ze nu wél scholen bij snelwegen mogen bouwen. Dus B is het goede antwoord, denk ik. Voor de zekerheid kijken we nog even naar C en D. Die zijn wel waar, dus antwoord B is het goede antwoord. Het is namelijk niet waar dat gemeenten nu geen scholen vlak bij snelwegen mogen bouwen.

(Antwoord B: Gemeenten mogen nu geen scholen vlak bij snelwegen bouwen.)

6. Wie kan ervoor zorgen dat er een wet komt waarin staat dat er geen scholen meer gebouwd mogen worden bij snelwegen? Dat is een lange vraag. Begrijp je de vraag? (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**) Hier kun je je voorkennis gebruiken (**strategie 1, Voorkennis gebruiken**). Bekijk de antwoorden. C en D zijn zeker niet goed. Kunnen gemeenten wetten maken of kan de Tweede Kamer dat? Als je het niet weet, moet je **zoekend lezen** in de tekst. Waar staat er iets over? In regel 15 en 16 staat dat de Tweede Kamer kan besluiten om het idee in een wet vast te leggen. Het goede antwoord is dus B.

(Antwoord B: de Tweede Kamer)

Let op de **tussenkop**: Vraag 7 t/m 11 gaan over de tekst 'Hond leert gebarentaal'.

7. Waar verwijst het woordje 'er' naar? 'Sparky leerde er een heleboel.' 'Er' is een **verwijswoord**. Het verwijst naar iets dat in de zin of de zinnen ervoor staat. In plaats van 'er' kun je ook 'daar' zeggen. Wáár, op welke plek, leerde Sparky een heleboel? We gaan de zinnen ervoor lezen. We moeten echt een heel stuk **terug-lezen**, naar regel 28: 'Het begon allemaal in een Amerikaanse gevangenis.' Antwoord B is dus goed.

(Antwoord B: Naar: de gevangenis)

8. In welke zin is sprake van **figuurlijk taalgebruik**? Figuurlijk is het tegenovergestelde van **letterlijk**. Om te weten of er in een zin **figuurlijke taal** is gebruikt, moet je elke zin lezen en bedenken of de zin echt letterlijk waar is of dat hij figuurlijk bedoeld is. A: Daar zie ik geen figuurlijk taalgebruik, alles is letterlijk. In zin B ook niet. In zin C staat: 'Het succes van Sparky smaakte naar meer.' Dat is wel figuurlijk: succes kun je niet proeven, het smaakt niet echt ergens naar. C is dus het goede antwoord. Voor de zekerheid kijken we nog even naar D. Nee, die zin is ook niet figuurlijk. Het goede antwoord is dus C.

(Antwoord C: "Het succes ... naar meer." (r. 36))

9. Wat is het project 'Puppies for Parole'? Het artikel gaat over Amerika en welke taal zou dit dan zijn? ... Engels, want in Amerika spreken de mensen Engels (**strategie 1: Voorkennis gebruiken**). Misschien weet je niet wat die Engelse woorden betekenen, maar dat geeft niet. We gaan **zoekend lezen** in de tekst. Daar staat er vast meer over. Eerst zoek je op waar je de term 'Puppies for Parole' ziet. Waarschijnlijk wordt daar ook beschreven wat het is. Het staat in regel 38. In de zinnen erna staat inderdaad wat dit project inhoudt. We moeten doorlezen tot regel 48. Welk antwoord is dan goed? Je ziet meteen al dat antwoord A en B niet kunnen. Is het nu C of D? C klopt niet helemaal, want de kinderen leren geen gebarentaal aan de gevangenen. Dus blijft D over.

(Antwoord D: Dove honden leren gebarentaal van gevangen en van schoolkinderen.)

10. Welk woord past het best op plaats 2? Om daar achter te komen, moet je alle antwoorden in de zin uitproberen en dan goed nadenken of er een begrijpelijk, logisch stukje uitkomt. En of het goed past bij de zinnen ervoor en erna (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). We gaan de antwoorden uitproberen. Eigenlijk passen ze allemaal wel goed in de zin. Maar wat is nu het juiste, meest logische antwoord? Zouden de gevangenen het saai vinden? ... Nee, ik denk het niet. Zouden ze het een straf vinden om met de honden te werken? ... Dat denk ik ook niet. Nu moeten we kiezen tussen C en D. Zouden de gevangenen er geld mee verdienen? Dat

denk ik ook niet. Daarom gok ik op antwoord C. Ik denk dat ze het heel leuk vinden om met de honden te werken, want in de tekst (regel 43) staat dat de gevangenen zich nu minder vervelen.

(Antwoord C: geweldig)

11. Zoek de eerste zin. Hier staat een kort verhaaltje, maar alle zinnen staan door elkaar. Hoe herken je een goede beginzin? ... Het moet een zin zijn die informatie geeft over het onderwerp en die je meteen goed begrijpt. Bij welke zin is dat zo? In welke zinnen ontbreekt er informatie? Zin A is geen goede beginzin. Er staat 'Dat ondervinden ...', maar je weet niet wie 'dat' is. Zin B is ook niet duidelijk. Zin C zou wel kunnen, maar ik kijk toch nog even verder. Zin D en E zijn ook weer onduidelijk; er staat 'die taal' en 'ze'. Dat wijst erop dat er nog een zin vóór hoort te staan. Dus dan blijft inderdaad zin C over.

(Antwoord C: Het is lastig als je niet kunt horen wat er tegen je gezegd wordt.)

Let op de **tussenkop**: Vraag 12 t/m 16 gaan over de tekst '6500 brieven voor mevrouw Jansen'.

12. Wat kun je afleiden uit het woord 'echter'? Het woord 'echter' is een **signaalwoord**. Een signaalwoord geeft je een signaal; er gaat iets komen. Wat gaat er komen bij het woord 'echter'? Lees de twee zinnen voor. 'Echter' geeft een **tegenstelling** aan. In de eerste zin staat dat de mensen het wel grappig vonden. In het tweede stukje staat de tegenstelling: De burgemeester kon er **echter** niet om lachen. Dus A is het goede antwoord. In plaats van het woord 'echter' zou je ook het woord 'maar' kunnen gebruiken. 'Echter' en 'maar' zijn **synoniemen**. 'Maar' gebruiken we vooral bij **spreektaal**, en 'echter' zie je vooral in **geschreven taal**.

(Antwoord A: Dat er een tegenstelling komt.)

13. Welke zin vat dit stukje het beste samen? Je moet hier dus de beste zin uitkiezen, de beste **samenvatting** van één zin. Dat is dus eigenlijk meer een **hoofdgedachte**. Wat is de beste hoofdgedachte (**strategie 6**)? Wat is nou het belangrijkste in dit verhaal? Laten we de antwoorden eens bekijken. Antwoord A klopt wel, het staat in de tekst. Maar is dat de **kern**, het belangrijkste van dat stukje? ... Nee. Antwoord B is fout, want iedereen kreeg een brief, niet alleen de vrouwen die Jansen heetten. Antwoord C zou wel kunnen, maar we kijken eerst even naar D. Wat is van die twee het beste antwoord? Dat is toch antwoord C, want de gemeente had een fout gemaakt en stuurde nu een nieuwe brief. Dat is echt de kern waarover het gaat in dit stukje. Dat antwoord is vollediger dan antwoord D. Bij D staat er niet bij dat alle mensen een nieuwe brief kregen en dat is wel belangrijk.

(Antwoord C: Iedereen kreeg een nieuwe brief met de juiste naam erop.)

14. Wat is een 'excuusbrief'? Als je het woord excuusbrief kent, weet je meteen het goede antwoord. Anders moet je **strategie 3** gebruiken (**Woorden leren uit het verhaal**). We lezen de tekst vóór en na het woord. Helpt dat? Niet echt. Zie je misschien iets bekends in het woord 'excuusbrief' als je het **woord in stukjes hakt**? 'Excuus' en 'brief'. Wie kent het woord 'excuus'? Wie weet wat het betekent als je je excuses maakt? ... Dan zeg je 'sorry' tegen een ander omdat je iets fout hebt gedaan. Excuses maken is dus hetzelfde als 'sorry' zeggen. Het klinkt alleen wat deftiger. Dus antwoord C is juist.

(Antwoord C: Een brief waarin je 'sorry' zegt.)

15. Waar past deze zin het best achter? "Helaas kostte dat wel weer 6500 extra postzegels." Wat kun je al opmaken uit die zin? Er staat het woord 'weer' in, wat wil dat zeggen? 'Weer' is ook een **signaalwoord**, dat je iets wil vertellen. Wat vertelt dit woord je? ... Dat er iets al eerder gebeurd is. De eerste keer kostte het 6500 postzegels en nu wéér. Waar zou deze zin dus het beste passen? Helemaal achteraan, toen die brieven voor de tweede keer verstuurd werden. Welk antwoord past daarbij? ... Dat is antwoord D.

(Antwoord D: Achter: ... de brief. (r. 69))

16. Zoek de eerste zin. Hier staat weer een heel kort verhaaltje. De zinnen staan door elkaar. De eerste zin moet je kunnen begrijpen zonder dat je extra informatie nodig hebt. We gaan ze weer allemaal bekijken. Zin A begint met het woordje 'maar'. Daar hoort eigenlijk nog een zin vóór te staan. Bij zin B is dat net zo. Zin C is ook onbegrijpelijk als beginzin. Zin D kan ook niet. Daar staat het woordje 'dus' in. Dat duidt erop dat er in een eerdere zin al iets over gezegd is. Zin E: Is dat een eerste zin? ... Die is wel begrijpelijk zonder extra informatie. Dus E is het goede antwoord. Kunnen jullie nu van alle zinnen een logisch verhaaltje maken?

(Antwoord E: Elke gemeente in Nederland heeft een burgemeester.)

Benodigdheden

Tekst *Mona Lisa* en *Panorama Mesdag* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start

Jullie gaan vandaag een toets maken voor begrijpend lezen. De toets telt mee voor het tweede rapport van dit schooljaar. Jullie gaan twee korte teksten lezen en daarbij vragen beantwoorden.

2. Zelfstandig de tekst lezen en vragen beantwoorden (60 min.)

De kinderen zitten zo dat ze niet bij elkaar af kunnen kijken. U zegt van tevoren: *Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Ja, strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?): het stukje nog een keer wat langzamer lezen.* Daarna deelt u de tekst uit.

Vraag: *Wat doe je altijd eerst als je een onbekende tekst voor je krijgt? ... Strategie 0 en 1 (Voorspellen en Voor-kennis activeren: Dit doet me denken aan ...).*

Zoals jullie zien, bestaat de toets uit twee verschillende teksten. Lees eerst de eerste tekst en maak dan de vragen die daar bijhoren. Lees daarna de tweede tekst en maak dan de vragen daarbij.

De kinderen lezen de eerste tekst stil.

Wie klaar is met lezen, mag beginnen met het beantwoorden van de vragen.

Wie klaar is met beide teksten, levert de toets in en gaat stil voor zichzelf werken. Er is geen tijdslimiet.

Op een later tijdstip kijkt u de vragen na.

Antwoorden

1. A	9. C
2. B	10. C
3. B	11. C
4. C	12. D
5. A	13. D
6. B	14. B
7. A	15. D
8. D	16. C

Beoordeling

U kunt de volgende beoordeling geven:

0 en 1	fouten	=	heel goed
2 en 3	fouten	=	goed
4 en 5	fouten	=	voldoende
6 en 7	fouten	=	onvoldoende
8	fouten of meer	=	zeer zwak

Als u cijfers wilt geven, kunt u de volgende score hanteren:

0 fout	= 10	5 fouten	= 6
1 fout	= 9	6 fouten	= 5
2 en 3 fouten	= 8	7 fouten	= 4
4 fouten	= 7	8 fouten of meer	= 3

Als u een uitzonderlijk sterke of zwakke groep heeft, kunt u de norm wat verhogen of verlagen. Spreek wel af met de rest van het schoolteam om dit in elke groep op dezelfde wijze te doen.

Als u de toetsen heeft nagekeken, bespreekt u eventueel de antwoorden en de oplossingsmethoden aan de hand van de volgende uitleg. Dit kunt u klassikaal doen of alleen met de zwakste leerlingen.

3. Nabespreking van begrijpend leestoets 2

Leesbegrippen

Bij de nabespreking leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: nauwkeurig lezen, globaal lezen, voorspellen, titel, illustratie, voorkennis gebruiken, verwijswoord, teruglezen, zoekend lezen, alinea, tegenovergestelde, redenen, mening, feit, kop, tussenkop, logisch nadenken, hoofdgedachte, signaalwoord, tegenstelling, soort tekst, verhalende tekst, hoofdpersoon, sprookje, nieuwsbericht, informatieve tekst, witregel, ingesprongen (bij alinea's).

Hebben jullie, voordat je de tekst **nauwkeurig** ging lezen, van tevoren de teksten eerst even **globaal doorgelezen**? Kun je al **voorspellen** waar het over ging (**strategie 0**)? Heb je de **titels** van de twee teksten gelezen en de **illustraties** bekeken? En de eerste en laatste regels gelezen? Toen wist je al dat de teksten allebei over een schilderij gingen. Misschien kon je ook je eigen **voorkennis gebruiken** (**strategie 1**). Wie kende al één van die schilderijen? ...

Hebben jullie de **kop** boven de vragen gezien: Vraag 1 t/m 10 gaan over de tekst Mona Lisa. (r. 1 t/m 32). Dat betekent dat het handig is om eerst tekst 1 te lezen en de vragen daarbij te maken en pas daarna tekst 2 te lezen en de vragen die daarbij horen te beantwoorden.

1. Waarnaar verwijst het woord 'het'? 'Het' is hier een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst naar iets wat eerder in de tekst genoemd is. Om te weten waar een woord naar verwijst moet je dus een stuk **teruglezen**. Lees de zinnen ervoor. Waarom glimlacht ze toch? Dat zullen we nooit weten. 'Het' verwijst dus naar de vraag waarom de dame op het schilderij glimlacht. Antwoord A dus!
(Antwoord A: Naar: waarom de dame glimlacht)
2. Wat betekent het woord 'mysterieuze'? Als je het woord kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Als het een onbekend woord voor je is, kun je **strategie 3** proberen (**Woorden leren uit het verhaal**). Lees een stukje vóór en na het woord en denk na. Wat kan je helpen om de betekenis te vinden? ... Er wordt gesproken over een raadsel, niemand weet waarom ze lacht. Welk antwoord past daar het best bij? ... Antwoord B: geheimzinnige.
(Antwoord B: geheimzinnige)
3. Wanneer kwam de Mona Lisa voor de eerste keer terecht in het museum waar het nu hangt? Het kan zijn dat je dat al weet (**strategie 1: Voorkennis gebruiken**), maar het staat ook in de tekst. We gaan dus **zoekend lezen**. In de tweede **alinea** staat er iets over, in regel 10 t/m 12. In de 18^e eeuw kwam de Mona Lisa terecht in het Louvre en daar hangt het nog steeds. Het goede antwoord is dus B.
(Antwoord B: in de 18^e eeuw)
4. Wat past het best op plaats 1? Om daar achter te komen, moet je alle antwoorden in de zin uitproberen en dan goed nadenken of er een begrijpelijk, logisch stukje uitkomt. En of het goed past bij de zinnen ervoor en erna (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). In de zin ervoor gaat het over het koningshuis. Waar wonen koningen meestal? En Napoleon, dat was een keizer, waar zou die gewoond hebben? Hier kun je je eigen voorkennis gebruiken (**strategie 1**). Als je weet waar koningen meestal wonen, dan weet je het goede antwoord. ... In paleizen. Dus antwoord C is het juiste antwoord..
(Antwoord C: paleizen)
5. Welk woord zou je het best voor de tweede zin kunnen zetten? Laten we elk woord eens invullen. Welke past het beste? A: Omdat hij vond ... Ja, dat kan. Voor de zekerheid bekijken we ook nog even de andere antwoorden. B: Maar hij vond ... Is de tweede zin het **tegenovergestelde** van de eerste zin? Nee, dus dat antwoord kan niet. C: Zodat hij vond ... klinkt helemaal niet goed. En D: Dus hij vond ... ook niet. Het goede antwoord is dus A. 'Omdat' past het beste, want het woord 'omdat' geeft aan dat er een **reden** volgt: er wordt uitgelegd waarom hij het had gestolen.
(Antwoord A: Omdat hij vond ...)

6. *Waarom werd de dief van het schilderij niet zo streng gestraft? Misschien weet je het nog. Anders moet je **zoekend lezen** in de tekst. In regel 20 t/m 22 staat het. Hij kreeg slechts een paar maanden gevangenisstraf. En waarom? Dat staat erachter. In Italië vonden ze hem een held omdat hij het schilderij vanuit Frankrijk teruggebracht had naar Italië. Antwoord B is dus goed.*
(Antwoord B: Omdat de dief in Italië als een held werd gezien.)
7. *Waarom heeft de schrijver puntjes achter 'of' gezet? We bekijken de antwoorden. Welke antwoorden vallen meteen af? ... Antwoord B en C zijn zeker niet goed, die zijn niet logisch. Zou de schrijver die puntjes per ongeluk gezet hebben? ... Nee, dat is ook niet waarschijnlijk. Dan blijft over antwoord A: Er kunnen nog meer redenen zijn, maar die heeft de schrijver niet genoemd. De schrijver heeft die puntjes neergezet om de lezer de ruimte te geven om zelf iets in te vullen.*
(Antwoord A: Hij wil aangeven dat er nog meer redenen kunnen zijn waarom ze lacht.)
8. *Welke zin is waar? Laten we de antwoorden eens doorlezen. Van welk antwoord weten we zeker dat het niet goed is? Dat antwoord valt dan alvast af. Antwoord B bijvoorbeeld, dat is zeker fout. We hebben immers gelezen dat er juist meer mensen kwamen toen het schilderij weg was. En C is ook fout, want we weten niet waarom de Mona Lisa glimlacht. Antwoord A kunnen we even opzoeken in de tekst. We moeten dus **zoekend lezen**. In regel 27 staat dat de Mona Lisa al weer meer dan een eeuw in het Louvre hangt. We weten dat een eeuw honderd jaar is (**strategie 1, Voorkennis gebruiken**). Dus antwoord A is ook fout. En antwoord D? We gaan weer zoekend lezen. Het staat in regel 17 t/m 19. De dief werd betrapt toen hij het schilderij aan een Italiaans museum probeerde te verkopen. Dus antwoord D is goed.*
(Antwoord D: Het lukte Vincenzo Peruggia niet de Mona Lisa te verkopen aan een Italiaans museum.)
9. *Wanneer is iets een **mening** en wanneer is iets een **feit**? Een feit is informatie die zeker is. Een mening is iets wat iemand vindt of denkt. Wat zeg je als je iets vindt? 'Ik vind', precies! Kijk nou eens bij de antwoorden. In antwoord A, B en D staan alleen feiten. In antwoord C staat de mening van de dief. Je ziet het ook al aan het woordje 'vond'; de dief vond dat. Dat geeft al aan dat het om een mening gaat. Zijn jullie het met de dief eens? ... Iedereen kan hierover een andere mening hebben. De meeste mensen zullen het niet eens zijn met de dief.*
(Antwoord C: "Hij vond ... Frans museum." (r. 16 t/m 17.))
10. *Zoek de eerste zin. Hoe herken je een goede beginzin? Het moet een zin zijn die informatie geeft over het onderwerp en die je meteen goed begrijpt. Bij welke zin is dat zo? Bij zin C. Alle andere zinnen zijn niet geschikt als beginzin, want er staan onduidelijkheden in. Er staan bijvoorbeeld **verwijswoorden** in zoals 'het' (A), 'dat' (B) en 'hij' (D), die verwijzen naar een zin die ervoor zou moeten staan. Zin E is ook geen goede beginzin, want daar staat 'het schilderij kwam ...'. Dan denk je meteen: welk schilderij? Dus blijft over antwoord C.*
(Antwoord C: De Mona Lisa is één van de beroemdste schilderijen ter wereld.)

Hebben jullie op de **tussenkop** gelet? Vraag 11 t/m 16 gaan over de tekst 'Panorama Mesdag'.

11. *Wat is er bijzonder aan het kunstwerk van Mesdag? Dit antwoord weet je vast nog wel! Wat was er zo bijzonder aan het kunstwerk? Beweegt het? Nee, dat stond niet in de tekst. Kun je eroverheen lopen? Dat zullen ze in het museum niet leuk vinden! Is het dan rond? Nou, dat klinkt bekend! Is er maar één kleur gebruikt? Nee, daar werd ook niets over gezegd. Je kunt voor de zekerheid nog even **zoekend lezen** in de tekst. Het staat in regel 40 en 41.*
(Antwoord C: Het is rond.)
12. *Welk woord past het best op plaats 2? Om daar achter te komen, moet je alle antwoorden in de zin uitproberen en dan goed nadenken of er een begrijpelijk, logisch stukje uitkomt. En of het goed past bij de zinnen ervoor en erna (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Lees de zin voor. Wat zou er verlaagd worden en daardoor meer mensen trekken? 'Belangstelling' valt af, dat klopt niet met het vervolg van de zin: er kwamen duizenden bezoekers op af. 'Weg', 'parkeerplaats' en 'toegangsprijs' blijven over. Nu is het belangrijk dat we **logisch nadenken**. Stond er iets in de tekst over een weg die te hoog was of een parkeerplaats? Nee hè? Over een toegangsprijs stond ook niets in de tekst, maar dat woord past wel het beste bij het verhaal; als je de prijs van een kaartje verlaagt, komen er meer mensen, dat klinkt logisch. Dus antwoord D is het beste antwoord.*
(Antwoord D: toegangsprijs)

13. Welke zin vat dit stukje het best samen? Lees het stukje voor. Welke van deze vier zinnen is de beste samenvatting? Het is een samenvatting van één zin, dus je zou ook kunnen zeggen: wat is de beste **hoofdgedachte** (**strategie 6**). A: het museum ging failliet. Is dat het belangrijkste uit dat stukje? Nee, het is wel waar, maar het is maar één detail. Dat geldt ook voor B. C kan helemaal niet, want daar staat helemaal niets over in het stukje. Antwoord D blijft over en dat klopt ook; pas toen Mesdag dood was, kwamen er veel mensen kijken. Dat is dus de hoofdgedachte van dit stukje.

(Antwoord D: Panorama Mesdag werd pas echt gewaardeerd na Mesdags dood.)

14. Zoek de eerste zin. Hoe herken je een goede beginzin? ... Het moet een zin zijn die informatie geeft over het onderwerp en die je meteen goed begrijpt. Dat is zin B. Alle andere zinnen zijn niet geschikt als beginzin, want er staan onduidelijke **verwijswoorden** in. Die verwijzen naar iets wat er vóór zou moeten staan. In zin A staat: 'Daar ...', maar je weet dan niet waar. In zin C staat: 'Je hebt er talent voor ...', maar dan denk je meteen: waarvoor? Dat geldt ook voor zin D. En E is ook geen goede eerste zin, want die begint met het **signaalwoord** 'maar'. Daar hoort duidelijk nog een zin vóór, met een **tegenstelling** erin. Zin B is de enige zin die meteen duidelijk is en dat is dus een goede beginzin. Kunnen jullie het hele verhaal in de goede volgorde zetten?

(Antwoord B: Schilderen is iets wat je niet zomaar kunt leren.)

15. Wat voor **soort tekst** is dit? Het is geen **verhalende tekst** met een **hoofdpersoon** die allerlei avonturen beleeft. Het is ook geen **sprookje** en zeker geen **nieuwsbericht**. Het is een **informatieve tekst**; de schrijver geeft informatie over een schilderij. Dus antwoord D is goed.

(Antwoord D: een informatieve tekst)

16. Hoeveel **alinea's** heeft de tekst 'Panorama Mesdag'? Dat is niet zo moeilijk. Hoe herken je een alinea? ... Doordat er een **witregel** tussen staat of doordat de tekst is **ingesprongen**. In deze tekst staan witregels, dus je kunt de alinea's heel gemakkelijk tellen. Het zijn er vijf.

(Antwoord C: vijf)

Benodigdheden

Tekst *Het klompje klei* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start

Jullie gaan vandaag een toets maken voor begrijpend lezen. De toets telt mee voor het derde rapport van dit schooljaar. Jullie gaan een tekst lezen en daarbij vragen beantwoorden.

Noem niet de titel van de tekst (*Het klompje klei*), want daar krijgen de kinderen een vraag over.

2. Zelfstandig de tekst lezen en vragen beantwoorden (60 min.)

De kinderen zitten zo dat ze niet bij elkaar af kunnen kijken. U zegt van tevoren: *Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Ja, strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?): het stukje nog een keer wat langzamer lezen.* Daarna deelt u de tekst uit.

Vraag: *Wat doe je altijd eerst als je een onbekende tekst voor je krijgt? ... Strategie 0 en 1 (Voorspellen en Voorkennis activeren: Dit doet me denken aan ...).*

De kinderen lezen de tekst stil.

Wie klaar is met lezen, mag beginnen met het beantwoorden van de vragen.

Wie klaar is met de vragen, levert de toets in en gaat stil voor zichzelf werken. Er is geen tijdslimiet.

Op een later tijdstip kijkt u de vragen na.

Antwoorden

1. C	9. C
2. A	10. B
3. D	11. A
4. D	12. C
5. C	13. D
6. D	14. B
7. E	15. A
8. B	16. B

Becoördeling

U kunt de volgende beoordeling geven:

0 en 1	fouten	=	heel goed
2 en 3	fouten	=	goed
4 en 5	fouten	=	voldoende
6 en 7	fouten	=	onvoldoende
8	fouten of meer	=	zeer zwak

Als u cijfers wilt geven, kunt u de volgende score hanteren:

0 fout	= 10	5 fouten	= 6
1 fout	= 9	6 fouten	= 5
2 en 3 fouten	= 8	7 fouten	= 4
4 fouten	= 7	8 fouten of meer	= 3

Als u een uitzonderlijk sterke of zwakke groep heeft, kunt u de norm wat verhogen of verlagen. Spreek wel af met de rest van het schoolteam om dit in elke groep op dezelfde wijze te doen.

Als u de toetsen heeft nagekeken, bespreekt u eventueel de antwoorden en de oplossingsmethoden aan de hand van de volgende uitleg. Dit kunt u klassikaal doen of alleen met de zwakste leerlingen.

3. Nabespreking van begrijpend leestoets 3

Leesbegrippen

Bij de nabespreking leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: nauwkeurig lezen, globaal lezen, voorspellen, titel, illustratie, voorkennis gebruiken, hoofdrol, hoofdpersoon, verwijswoord, teruglezen, alinea, zoekend lezen, samenvatting, signaalwoord, emoties, gevoelens, synoniem, gevolg, oorzaak, hoofdgedachte, moraal.

Hebben jullie, voordat je de tekst **nauwkeurig** ging lezen, de tekst eerst even **globaal doorgelezen**? Heb je de **titel** gelezen en de **illustraties** bekeken? En de eerste en laatste regels gelezen? Toen kon je misschien al **voorspellen** waar het verhaal over ging (**strategie 0**). Misschien kon je ook je eigen **voorkennis gebruiken** (strategie 1). Wie wist al iets over het onderwerp? ...

1. Welke **titel** past het best boven deze tekst? Dan moet je wel eerst de tekst gelezen hebben, anders weet je het niet. Want in een titel staat waar het verhaal vooral over gaat. We kijken naar elk antwoord. Wie of wat speelt de **hoofdrol** in het verhaal. Wie is de **hoofdpersoon**? ... Dat is het klompje klei, dus dat is de beste titel.
(Antwoord C: Het klompje klei)
2. Waarnaar verwijst het woord 'hierin'? 'Hierin' is een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal naar iets wat al eerder genoemd is (maar niet altijd!). Om te weten te komen waar een woord naar verwijst moet je dus meestal een stukje **teruglezen**. Een woord kan soms zelfs verwijzen naar een woord dat een paar zinnen daarvoor staat, maar vaak ook naar een woord in de zin ervoor. Hier staat het al in de zin ervoor. Lees de zin. Waarin werd de klei bewaard? ... In een grote houten bak. Staat dat antwoord erbij? Ja, het is antwoord A.
(Antwoord A: de houten bak)
3. Waarom bleef het klompje klei zo lang in de kist liggen? We bekijken de antwoorden. Welke antwoorden zijn zeker niet goed? (A, B en C). Het klompje klei wilde dolgraag uit de bak, dus die antwoorden passen niet. D is het goede antwoord, want het klompje klei lag helemaal onderin in een hoekje van de bak en daarom werd hij niet snel gepakt. In de tweede **alinea** staat: 'Helemaal onder op de bodem in een hoekje lag het oudste stukje klei.' (r. 5). Er staat niet heel duidelijk bij dat hij daarom nooit uit de bak kwam, maar toch is dat wel het meest logische antwoord.
(Antwoord D: Omdat hij onderin de bak lag, in een hoekje.)
4. Waarnaar verwijst het woord 'hij'? 'Hij' is weer een **verwijswoord**. Waar verwijst zo'n woord naar? ... Naar iets dat al eerder in de tekst is genoemd. Meestal moet je dus een stukje teruglezen. Maar niet altijd. Dit is een echte instinker. Want als je hier de regel ervoor leest, waar gaat dat dan over? ... Over het klompje klei. Maar het gaat hier niet over het klompje klei. Lees de zin nog maar eens: 'Nadat hij geprobeerd had een kom te maken, gaf de jongen het op'. Wie is die 'hij'? Dat is de jongen. Dus hier staat het woord waar 'hij' naar verwijst erachter en niet ervoor. Dat kan dus ook. Het goede antwoord is dus D.
(Antwoord D: de jongen)
5. Wat was slordig van de jongen? Als je de tekst goed begrepen hebt, weet je het antwoord wel. Welk antwoord is het? ... Wat is in ieder geval niet goed? Antwoord A, want er staat nergens dat hij de klei op de draaischijf liet liggen. B klopt wel, maar dat was misschien wel een beetje wild, maar niet slordig. Waarom is D niet goed? ... Daar staat: 'Hij sloeg de klei in elkaar'. Dat was niet zo leuk maar het was ook niet slordig. Dan blijft dus antwoord C over en dat klopt ook. Als we even **zoekend lezen** in de tekst zien we het staan in regel 22 t/m 24.
(Antwoord C: Hij liet het klompje klei bij het raam liggen.)
6. Waarom was het klompje klei in gevaar toen de jongen hem achterliet? Misschien weet je het antwoord uit je hoofd. Anders moet je **zoekend lezen**. Lees regel 26 en 27: 'Hij miste niet alleen de natte bak, hij wist ook dat hij in gevaar was'. We lezen even verder want daar staat vast wel een uitleg, waarom hij in gevaar is. Het antwoord staat in regel 27 en 28; hij zou uitdrogen!
(Antwoord D: Omdat hij zou uitdrogen.)

7. Zoek de eerste zin. Je ziet hier weer een kort verhaaltje, een soort **samenvatting** van vijf zinnen. De zinnen staan door elkaar. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een andere zin verwijzen. Ook zinnen die beginnen met een **signaalwoord**, zoals 'daardoor' of 'maar', zijn geen goede beginzinnen. Zin A begint met het woord 'daardoor', daarom is dit geen goede eerste zin. Zin B begint met 'hij', dan moet je eerst weten wie 'hij' is. Zin C begint met het woord 'maar'. D begint met 'dat', dat verwijst naar iets uit een andere zin. In zin E kun je lezen om wie het gaat en wat hij wil. Dat is dus wel een goede beginzin. Kunnen jullie nu het hele verhaaltje in de juiste volgorde zetten?
(Antwoord E: Een jongen wilde graag een mooie kom maken.)
8. Hoe voelde het klompje klei zich toen iedereen weg was uit de werkplaats? Iemand kan in een verhaal meerdere **emoties**, of **gevoelens** hebben. In dit geval gaat het over een klompje klei. Normaal denkt een klompje klei niet na en voelt het ook geen dingen, maar in dit verhaal wel. Hoe voelde het klompje klei uit dit verhaal zich toen hij 's nachts voor het open raam lag. Misschien weet je het uit je hoofd, anders moet je **zoekend lezen**. Het staat in regel 25 en 26. Het klompje klei was verschrikkelijk bang. Welk antwoord past daar het beste bij? ... Angstig, want dat is een **synoniem** voor bang.
(Antwoord B: angstig)
9. Welk woord past het best op plaats 1? Om daar achter te komen, moet je alle antwoorden in de zin uitproberen en dan goed nadenken of er een begrijpelijk, logisch stukje uitkomt. En of het goed past bij de zinnen ervoor en erna (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Welk woord past het best? Antwoord B en D zijn zeker niet goed, maar A en C zouden allebei kunnen. Welk antwoord past nu het beste bij de zinnen er omheen? ... Dat is antwoord C, want het gaat er steeds over dat hij uitdroogt, en als je uitdroogt dan verlies je vocht.
(Antwoord C: vocht)
10. Welk woord past het best op plaats 2? Om daar achter te komen, moet je alle antwoorden in de zin uitproberen en dan goed nadenken of er een begrijpelijk, logisch stukje uitkomt. En of het goed past bij de zinnen ervoor en erna (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Welk woord past het best? Wat klinkt het best? ... Het woord 'precies', want het is toch heel bijzonder en geweldig dat de regen toevallig net precies op hem terecht kwam.
(Antwoord B: precies)
11. Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? We gaan beide zinnen lezen en goed nadenken. Iemand had 's nachts het raam open laten staan. Wat was er toen gebeurd? ... Het was naar binnen geregend. Het was dus een natte boel. Wanneer je de zinnen nu weer leest, kun je dan de vraag beantwoorden? Antwoord A is goed: omdat iemand het raam had opengelaten, was alles nat geworden. Het **gevolg** daarvan was dat ze de natte plassen op moesten ruimen. Dus in de eerste zin staat een **oorzaak**, en in de tweede zin het gevolg.
(Antwoord A: De tweede zin geeft het gevolg van de eerste zin.)
12. Uit welke woorden kun je afleiden dat het meisje wist wat ze wilde maken? Laten we de antwoorden eens doornemen. Antwoord A en D zijn zeker fout. B en C zouden allebei kunnen maar wat is nu het beste antwoord? 'Ze maakte er allerlei mooie vormen van' of 'Haar handen bewogen met een doel.' Antwoord C is het beste, want daar staat dat ze een doel heeft; ze weet dus wat ze wil maken.
(Antwoord C: Uit: " ... haar handen bewogen met een doel." (r. 47 en 48))
13. Zoek de eerste zin. Je ziet hier een kort verhaaltje, een soort **samenvatting** van vijf zinnen. De zinnen staan door elkaar. Het gaat er nu om dat je de eerste zin vindt. Een beginzin vertelt meestal waarover het gaat. Het is een zin die je meteen moet kunnen begrijpen. Zinnen met onduidelijke **verwijswoorden** en **signaalwoorden** die naar andere zinnen verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. In zin A, B en C staat 'hij', maar we weten niet wie dat is. Dat zijn dus geen goede beginzinnen. Zin D zou wel kunnen, maar we kijken voor de zekerheid nog even naar zin E. Daar staan woorden in als 'die' en 'hij', dus die zin is ook niet goed. Zin D is dus het goede antwoord. Kunnen jullie nu het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten?
(Antwoord D: Een oud klompje klei lag onder in een kist.)
14. Welk woord past het best op plaats 3? Om daar achter te komen, moet je alle antwoorden in de zin uitproberen en dan goed nadenken of er een begrijpelijk, logisch stukje uitkomt. En of het goed past bij de zinnen ervoor en erna (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Welk woord past het best? Alle antwoorden passen wel in de zin, maar passen ze ook bij de tekst er omheen? We lezen een stukje verder. In regel 52 staat: 'Al snel was

de mok klaar'. Weet je nu het goede antwoord? ... Als je het nog niet weet, kun je nog wat verder doorlezen. In de laatste **aline**a staat in regel 56: 'de nieuwe beker'. Nu weet je zeker dat het antwoord B is. Mok en beker zijn dus **synoniemen**, ze betekenen hetzelfde.

(Antwoord B: beker)

15. Wat is waar volgens de tekst? Het klompje klei had in dit verhaal heel wat **gevoelens**. Hij maakte van alles mee. Gelukkig liep het verhaal wel goed af. Dus wat was hij op het eind? ... Gelukkig, dat staat ook in regel 58, achteraan in de tekst. Welke antwoorden kunnen dus niet goed zijn? ... Antwoord B en C, want daar staat op het eind verdrietig en angstig. Nu moeten we nog kiezen tussen A en D. Was hij in het begin erg blij? Nee, want hij lag ongebruikt onder in de bak. Dus antwoord D kan ook niet. Het juiste antwoord is dus A.

(Antwoord A: Eerst was het klompje klei verdrietig, toen bang, en toen gelukkig.)

16. Wat is de **hoofdgedachte** (of **moraal**) van dit verhaal? Wat zou je kunnen leren van dit verhaal? Laten we de antwoorden bekijken. Antwoord A zou wel kunnen, want we hebben gezien wat er gebeurt als je klei niet goed opbergt. B zou ook kunnen. C en D zijn fout, dat zie je zo. Nu moeten we nog kiezen tussen A en B. De laatste zin kan je vaak helpen. Daar staat vaak wat de schrijver echt belangrijk vindt. Hier staat dat het klompje klei nu eindelijk gelukkig is. Waarom? ... Omdat hij eindelijk iets is, hij wordt gebruikt, hij is nuttig. Welk antwoord past daar het best bij? ... Antwoord B.

(Antwoord B: Iedereen wil graag een zinvol leven leiden.)

